Time: 3 hours **Marks: 100**

N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

Q1 A. Select the most appropriate answer from the options given below: (any 10) 10

1. Purchasing is the process of _____ materials.
   a. Selling b. Buying
   c. Storekeeping d. Marketing

2. _____ buyer purchases material for own consumption.
   a. Industrial b. Middleman
   c. Government d. Ultimate

3. _____ means movement of material within a manufacturing context.
   a. Material research b. Material Budget
   c. Material Requirement Planning d. Material handling

4. _____buying means purchasing material as per the need.
   a. Conservative b. Speculative
   c. Reciprocal d. Decentralized

5. _____ is a limitation of computer application of E-Material management.
   a. Expensive infrastructure b. Paperless work
   c. E-procurement d. Authorized purchasing

6. Purchase order is legally binding only if it is _____
   a. accepted by supplier b. received by supplier
   c. posted by buyer d. conveyed by buyer

7. Good relations with_____is one of the functions of material research.
   a. Competitor b. Customer
   c. Banker d. Supplier

8. Right price means _____ price.
   a. Low b. High
   c. Fair d. Cheap

9. _____ means division of materials into different groups based on similarities.
   a. Standardization b. Certification
   c. Classification d. Codification

10. _____buying means purchasing material from one's customers in preference to others.
   a. Conservative b. Speculative
   c. Reciprocal d. Decentralized

11. _____ is a guarantee assured by importer's bank to make payment to exporter.
   a. Letter of credit b. Bill of lading
   c. Bill of exchange d. Bill of material

12. F.O.R stands for _____.
   a. Freight on Road b.Free on Rail
   c. Freight on Rail. d. Free of Rate

X51Y7B03C8X51Y7B03C8X51Y7B03C8X51Y7B03C8

B. State whether the following statements are true or false. (Any Ten) **10**

1. Material budget is guided by production programme.
2. Poor advertisement is the major reason for the failure of MRP system.
3. Material import decision is taken to maintain local standards.
4. E-Materials Management reduces unauthorized purchasing.
5. Material budget is affected by rate of consumption of material.
6. Organization of purchase department depends upon type of material.
7. Research means observing things again and again from different dimensions.
8. Proforma invoice is considered as final invoice.
9. Accounting section is a section of purchase department.
10. Right source is one of the principle of scientific purchasing.
11. Market purchases means buying goods on cash basis only.
12. Quotation is a business offer made by buyer.

2. Answer any two of the following **15**

a) Define Material Management. Explain the objectives of material management.
b) State the factors affecting Material Requirement Planning.
c) Explain the procedure of preparing material budget.

3. Answer any two of the following **15**

a) Explain the scope and functions of material research.
b) Explain the various types of material.
c) What is coding? Give its advantages.

4. Answer any two of the following **15**

a) Describe the qualities required by purchase executive.
b) State the distinction between Centralized and Decentralized purchasing.
c) Give the specimen:
i) Purchase order ii) Purchase requisition note

5. Answer any two of the following **15**

a) Discuss on 'Ethics in Buying'.
b) Explain the various methods of payment settlement.
c) Explain the stages involved in international purchase procedure.

6. Answer any four short notes **20**

i) Vendor development
ii) Group purchasing
iii) Functions of purchase department
iv) Standardization
v) Responsibilities of material manager
vi) Purchase contact

X51Y7B03C8X51Y7B03C8X51Y7B03C8X51Y7B03C8

वेळः 3 तास **गुण : १००**

सूचना : 1. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १ अ खालील दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य पर्याय निवडा: (कोणतेही १०) **(१०)**

1. खरेदी ही सामग्रीच्या _____ची प्रक्रिया आहे.
अ. विक्री ब. विकत घेणे
क. साठवणूक ड. विपणन

2. ____ खरेदीदार, स्वतःच्या वापरासाठी सामग्री खरेदी करतो.
अ. औद्योगिक ब. मध्यस्थ
क. सरकार ड. अंतिम

3. उत्पादनाच्या संदर्भामध्ये _____ म्हणजे सामग्रीची हालचाल होय.
अ. सामग्री संशोधन ब. सामग्री अंदाजपत्रक
क. सामग्री आवश्यकता नियोजन ड. सामग्री हाताळणी

४. _____ खरेदी म्हणजे गरजेप्रमाणे सामग्री खरेदी करणे होय.
अ. माफक ब. सट्टेबाजी
क. परस्पर ड. विकेंद्रित

५. _____ ही ई-सामग्री व्यवस्थापनाच्या संगणकीय अप्लिकेशनची मर्यादा आहे.
अ. खर्चिक मुलभूत सुविधा ब. कागदाविना काम
क. ई-मिळकत ड. अधिकृत खरेदी

६. जर खरेदी आदेश _____असेल तरच तो कायदेशीररित्या बंधनकारक असतो.
अ. पुरवठादाराकडून स्वीकारलेला ब. पुरवठादाराला मिळालेला
क. खरेदीदाराने पाठवलेला ड. खरेदीदाराने पोहोचवलेला

७. _____ बरोबर चांगले संबंध हे सामग्री संशोधनाचे एक कार्य आहे.
अ. स्पर्धक ब. ग्राहक
क. बँकर ड. पुरवठादार

८. योग्य किंमत म्हणजे _____ किंमत.
अ. कमी ब. जास्त
क. न्यायिक ड. स्वस्त

९ . ____ म्हणजे सारखेपणाच्या आधारे सामग्रीची विभागणी वेगवेगळ्या गटामध्ये करणे होय.
अ. प्रमाणीकरण ब. प्रमाणन
क. वर्गीकरण ड. सांकेतिकीकरण

१०. _____ खरेदी म्हणजे इतरांपेक्षा एखाद्या ग्राहकाकडून सामग्री खरेदी करण्यास प्राधान्य देणे होय.
अ. माफक ब. सट्टेबाजी
क. परस्पर ड. विकेंद्रित

११. परकीय व्यवहारामध्ये आयातदाराच्या बँकेकडून _____ सादर केले जाते.
अ. पत पत्र ब. हुंडी बिल
क. वचन चिट्ठी ड. सामग्रीचे बिल

१२. F.O.R चे पूर्ण स्वरूप _____ होय.
अ. Freight on Road ब. Free on Rail
क. Freight on Rail ड. Free of Rate

X51Y7B03C8X51Y7B03C8X51Y7B03C8X51Y7B03C8

(ब) खालील विधाने सत्य किंवा असत्य ते सांगा (कोणतीही दहा) **(१०)**

1. सामग्री अंदाजपत्रकास उत्पादन कार्यक्रमाचे मार्गदर्शन लाभते.
2. खराब जाहिरात हे सामग्री आवश्यकता नियोजन पद्धतीच्या अपयशाचे मुख्य कारण आहे.
3. सामग्री आयात करण्याचा निर्णय हा स्थानिक प्रमाण जपण्यासाठी घेतला जातो.
४. ई-सामग्री व्यवस्थापनामुळे विना परवानगी खरेदी कमी होते.
५. सामग्री वापराच्या दराचा परिणाम सामग्री अंदाजपत्रकावर होतो.
६. खरेदी विभागाचे संघटन हे सामग्रीच्या प्रकारावर अवलंबून असते.
७. संशोधन म्हणजे वेगवेगळ्या पैलूंनी गोष्टींचे परत परत निरीक्षण करणे होय.
८. नमुना बीजक हे अंतिम बीजक समजले जाते.
९ . लेखांकन विभाग हा खरेदी विभागाचा एक भाग आहे.
१0. योग्य स्त्रोत हे शास्त्रीय खरेदीचे एक तत्त्व आहे.
११. बाजारपेठीय खरेदी म्हणजे फक्त रोखीने खरेदी करणे होय.
१२. निविदा ही खरेदीदाराने केलेला व्यावसायिक प्रस्ताव आहे.

प्र २. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे द्या. **(१५)**

अ) सामग्री व्यवस्थापनाची व्याख्या द्या. त्याची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) सामग्री आवश्यकता नियोजनावर परिणाम करणारे घटक सांगा.
क) सामग्री अंदाजपत्रक तयार करतानाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

प्र ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे द्या. **(१५)**

अ) सामग्री संशोधनाची व्याप्ती आणि कार्ये स्पष्ट करा.
ब) सामग्रीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
क) चिन्हांकन म्हणजे काय? त्याचे फायदे सांगा.

प्र ४. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे द्या. **(१५)**

अ) खरेदी अधिकाऱ्याच्या अंगी आवश्यक असणारे गुण वर्णन करून सांगा.
ब) केंद्रित आणि विकेंद्रित खरेदीतील फरक सांगा.
क) नमुना पत्रक तयार करा.
i) खरेदी आदेश ii) खरेदी मागणी पत्र

प्र ५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे द्या. **(१५)**

अ) 'खरेदीतील नीतिमत्ता' यावर चर्चा करा.
ब) देयकांचे पैसे चुकते करण्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
क) आयात खरेदी पद्धतीतील पायऱ्या स्पष्ट करा.

प्र .६ थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही ४) **(२०)**

i) पुरवठादार विकास
ii) गट खरेदी
iii) खरेदी विभागाची कार्ये
iv) प्रमाणीकरण
v) सामग्री व्यवस्थापकाच्या जबाबदाऱ्या
vi) खरेदी करार

X51Y7B03C8X51Y7B03C8X51Y7B03C8X51Y7B03C8

Time: 3 Hours **Marks: 100**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All questions are compulsory.

2. Figures to the right indicate full marks.

Q. 1 A) Write the following statements true or false. (any ten) **10**

(1) Labour is a living and sensitive factor of production.

(2) Trade unions should not be anti-capitalist.

(3) India passed the Factories Act in 1947.

(4) Industrial workers are organized in nature.

(5) External leadership includes political party.

(6) Trade unions affect the production.

(7) International Labour Organization is a tripartite organization.

(8) Strike is not a form of industrial dispute.

(9) The concept of workers' participation in management deals with the involvement of workers in management.

(10) All India National Trade Union Congress (AITUC) was founded by Samajwadi Party.

(11) Equal pay for equal work to male and female workers is mentioned in Article 39 of the Constitution of India.

(12) Privatization, liberalization and globalization have led to growth in trade unionism.

Q. 1 B) Select the correct option from the following and write the answers (any ten) **10**

(1) The leadership that emerges from the workers is called ----------

a) Internal leadership b) External leadership

c) Social leadership d) Political leadership

(2) ---------- has influenced the Indian labour movement

a) International Labour Organization b) United Nations

c) World Bank d) International Monetary Fund

(3) Workers who perform intellectual work are called ----------.

a) blue cell workers b) green cell workers

C) white-collar workers d) government workers

(4) If an employee has worked in the month of ----------, he shall be recognized as salary leave.

X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871

a) 15 b) 25

c) 28 d) 20

(5) Need to increase ---------participation in the Indian labour movement

a) child labour b) female labour

C) mature workers d) none of these

(6) Internal working of trade union is ----------

a) to entertain b) to educate

c) Getting adequate remuneration d) doing politics

(7) Trade union in India is ----------not strong.

a) administrative system b) financial system

c) leadership system d) all of the above

(8) In 1885 ---------- started a movement for mill workers in Bombay.

A) M. N. Joshi b) N. M. Lokhande

c) Sorabji Bengale d) Raja Ram Mohan Ray

(9) Trade union in India is adversely affected by ----------.

a) globalization b) labour laws

c) wage policy d) all of the above

(10) All India Trade Union congress was established in the year ----------.

a) 1921 b) 1925

c) 1923 d) 1920

(11) The International Labor Organization is consisting of representatives of governments, employers and workers of member countries in the ratio of .....

a) 1:1:2 b) 1:2:1

c) 2:2:1 d) 2:1:1

(12) The Royal Commission was set up in the year ----------.

a) 1920 b) 1930

c) 1925 d) 1926

Q. 2 Write the answers to the following questions **15**

a) Explain the meaning and objectives of trade union?

b) Explain the structure of trade union in India?

c) Give an overview of the Indian Labour Organization in the post-independence era?

X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871

Q. 3 Write the answers to the following questions **15**

a) Explain the major functions of trade union?

b) Describe the problems of Indian trade union?

c) Explain the role of trade union in environmental conservation?

Q. 4 Write the answers to the following questions **15**

a) Briefly explain the registration process of trade union?

b) Discuss the impact of globalization on Indian labour organization?

c) Comment on leadership thought system?

Q. 5 Write the answers to the following questions **15**

a) Explain the influence of International Trade Union in Indian Trade Union Movement?

b) Explain the role of women's trade union movement?

c) Explain the benefits of worker participation in management?

Q.6 Write down the notes given below **20**

1) Federation of trade unions

2) Trade unions and politics

3) Trade unions and labour welfare

4) Financial structure of trade union

5) Trade unions and global recession

6) Industrial disputes

****

X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871

वेळ: 3 तास **गुण: 100**

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना:-१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२.उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न .१ अ) खालील विधाने चूक कि बरोबर ते लिहा. (कोणतेही दहा) **१०**

(१) श्रम हा उत्पादनाचा सजीव व संवेदनशील घटक आहे.

(२) कामगार संघटना भांडवलशाहीविरोधी असू नये.

(३) भारताने १९४८ मध्ये कारखाना कायदा संमत केला.

(४) औदयोगिक क्षेत्रातील कामगार हा संघटित स्वरूपाचा आहे.

(५) बाह्य नेतृत्व मध्ये राजकीय पक्षाचा समावेश होतो.

(६) कामगार संघटना या उत्पादनावर परिणाम करतात.

(७) आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना हि त्रिपक्षीय स्वरूपाची संघटना आहे.

(८) संप हा औदयोगिक कलहाचा प्रकार नाही.

(९) कामगारांचा व्यवस्थापनात सहभाग हि संकल्पना कामगारांना व्यवस्थापनात सहभागी करून घेण्याशी निगडित आहे.

१०) अखिल भारतीय राष्ट्रीय श्रमिक संघटना काँग्रेस (आयटक) ची स्थापना समाजवादी पक्षाने केली आहे.

(११) स्त्री व पुरुष कामगारांना समान कामासाठी समान वेतन हे भारतीय राज्यघटनेतील कलम ३९ मध्ये नमूद केले आहे.

(१२) खाजगीकरण ,उदारीकरण आणि जागतिकीकरणामुळे कामगार संघटनेत वाढ झाली आहे

प्र.१ ब) खालीलपैकी योग्य पर्यायाची निवड करून उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) **१०**

(१) कामगारांपासून उदयास आलेल्या नेतृत्वास ----------म्हणतात.

अ) अंतर्गत नेतृत्व ब) बहिर्गत नेतृत्व

क) सामाजिक नेतृत्व ड) राजकीय नेतृत्व

(२) ----------चा भारतीय कामगार चळवळीवर प्रभाव पडला आहे

अ) आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना ब) संयुक्त राष्ट्र संघ

क) जागतिक बँक ड) आंतरराष्ट्रीय नाणे निधी

(३)बौद्धिक कार्य करणाऱ्या कामगारांना ----------म्हणतात.

अ) नीलपेशीय कामगार ब) हरित पेशीय कामगार

क) पांढरपेशीय कामगार ड) सरकारी कामगार

X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871

(४) कर्मचाऱ्याने महिन्यातील -------काम केले असेल तर त्याला सहवेतन रजा मान्य केली जाते.

अ) १५ ब) २५

क) २८ ड) २०

(५) भारतीय कामगार चळवळीमध्ये --------- चा सहभाग वाढविण्याची गरज आहे

अ) बाल कामगार ब) स्त्री कामगार

क) प्रौढ कामगार ड) यापैकी नाही

(६) कामगार संघटनेचे --------हे अंतर्गत कार्य आहे

अ) मनोरंजन करणे ब) साक्षर करणे

क) पर्याप्त मोबदला मिळवून देणे ड) राजकारण करणे

(७) भारतातील कामगार संघटनेची ----------बळकट नाही.

अ) प्रशासन व्यवस्था ब) वित्तीय व्यवस्था

क) नेतृत्व प्रणाली ड) वरीलपैकी सर्व

(८) १८८५ मध्ये ----------यांनी मुंबई येथे गिरणी कामगारांसाठी एक चळवळ सुरु केली.

अ) एम. एन. जोशी ब) एन. एम. लोखंडे

क) सोराबजी बेंगाले ड) राजा राम मोहन राय

(९) भारतातील कामगार संघटनेवर ----------चा विपरीत परिणाम होत आहे.

अ) जागतिकीकरण ब) कामगार कायदे

क) वेतन धोरण ड) वरीलपैकी सर्व

(१०) अखिल भारतीय कामगार संघटनेची स्थापना ----------साली झाली.

अ) १९२१ ब) १९२५

क) १९२३ ड) १९२०

(११) आंतरराष्ट्रीय श्रम संघटनेमध्ये ---------- च्या प्रमाणात देशातील सरकारचे प्रतिनिधी, मालक आणि कामगार सदस्य यांचा समावेश असतो.

अ) १: १: २ ब) १ : २ : १

क) २: २: १ ड) २ : १ : १

(१२) रॉयल कमिशनची स्थापना ----------साली झाली.

अ) १९२० ब) १९३०

क) १९२५ ड) १९२६

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **१५**

अ) कामगार संघटनेचा अर्थ आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा ?

ब) भारतातील कामगार संघटनेची रचना स्पष्ट करा ?

क) भारतीय कामगार संघटनेचा स्वातंत्रोत्तर काळाचा आढावा घ्या?

X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871

प्र.3 खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १५

अ) कामगार संघटनाची प्रमुख कार्ये स्पष्ट करा ?

ब) भारतीय कामगार संघटनेच्या समस्यांचे वर्णन करा?

क) पर्यावरण संवर्धनातील कामगार संघटनाची भूमिका स्पष्ट करा ?

प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १५

अ) कामगार संघटनाची नोंदणी प्रक्रिया थोडक्यात स्पष्ट करा?

ब) भारतीय कामगार संघटनेवरील जागतिकीकरणाच्या परिणामाची चर्चा करा?

क) नेतृत्व विचार प्रणालीवर भाष्य करा?

प्र.५ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १५

अ) भारतीय कामगार संघटना चळवळीतील आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेचा प्रभाव स्पष्ट करा?

ब) महिलांची कामगार संघटना चळवळीतील भूमिका स्पष्ट करा?

क) कामगाराच्या व्यवस्थापनातील सहभागाचे फायदे स्पष्ट करा?

प्र. ६. खालील टिपा लिहा (कोणतेही चार) २०

१) कामगार संघटना महासंघ

२) कामगार संघटना आणि राजकारण

३) कामगार संघटना आणि कामगार कल्याण

४) कामगार संघटनेची वित्तीय रचना

५) कामगार संघटना आणि जागतिक मंदी

६) औदयोगिक कलह

****

X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871X51Y1C9871

Time – 3 Hours **Marks – 100**

Note – 1) All the questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A Fill in the blanks with an appropriate words: (Any 10) (10)

1 _____ is useful for insurance company.
a. Reinsurance b. Double insurance
c. Insurance d. Risk

2 The risk management is a _____ process.
a. Simple b. Complex
c. Unethical d. Illegal

3 _____ is the supreme authority of insurance business.
a. LIC b. GIC
c. IRDA d. NASA

4 In insurance, an inspection of losses is done by _____.
a. Loss assessor b. Arbitrator
c. IRDA d. Policy holder

5 An earthquake is a _____ risk.
a. Fundamental b. Speculative
c. Liability d. Pure

6 _____ is one of the intermediaries in insurance market.
a. TPA b. Policyholder
c. Business d. Policy

7 IRDA act established on_____.
a. 1999 b. 2003
c. 2005 d. 2010

8 _____ is the best way of insurance customer satisfaction.
a. Good returns b. Delay in service
c. High premium d. Less compensation

9 _____ denotes transfer of property after claim settlement.
a. Income b.Subrogation
c. Contract d.Issuing policy

10 _____ is an essential in health insurance.
a. Company owner b. Manager
c. IRDA d. TPA

11 _____ is one of the steps of loss minimization technique.
a. Risk transfer b. Compensation
c. Policy d. Agreement

12 Agreement between insurance company and policy holder is called as _____.
a. Premium b. Policy
c. Tool d. Claim

X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0

Q.1	**B**	**State whether following statements are True or False. (Any 10)**	**(10)**
	1	Life insurance is oldest form of insurance.	
	2	Risk is chances of bad consequences.	
	3	Age of proof is an element of life insurance.	
	4	Double insurance provides financial safety to insurance company.	
	5	Mediclaim policy is related to the claim for property expenses.	
	6	To supervise the functioning of Tariff Advisory Committee is the responsibility of IRDA.	
	7	Insurance company and insurance holder should have faith on each other.	
	8	Insurance is an art as well as a science.	
	9	Change in choice of customer is a static risk.	
	10	Burglary insurance helpful to make provision for family.	
	11	Insurance is contract of wagering.	
	12	License of insurance agent is valid for 2 years.	
Q.2		**Answer any Two of the following.**	**(15)**
	a	Explain the various types of risk with suitable examples.	
	b	State briefly the features of risk management.	
	c	Explain briefly any four concepts of general insurance.	
Q.3		**Answer any Two of the following.**	**(15)**
	a	What is Insurance? Explain the types of insurance.	
	b	Explain the principles applicable for general insurance.	
	c	State briefly the importance of policy documents.	
Q.4		**Answer any Two of the following.**	**(15)**
	a	Describe the any four constituents of insurance market.	
	b	Discuss the importance of understandings of customer in insurance sector.	
	c	Explain importance of ethics in insurance sector.	
Q.5		**Answer any Two of the following.**	**(15)**
	a	Explain the functions of Insurance regulatory Development Authority.	
	b	What is reinsurance? Explain the types of reinsurance.	
	c	Which factors to be considered to determine premium of life insurance policy?	
Q.6		**Write short notes on. (any four)**	**(20)**
	a	Importance of insurance	
	b	Double Insurance	
	c	Features of insurance contract	
	d	Factors to be considered at the time of claim settlement	
	e	Management by risk by individuals	
	f	Contribution of insurance to the society	

****

X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0

मराठी रूपांतर

वेळ – 3 तास **गुण -100**

टीप– १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवतात.

प्र . १ अ खालील रिक्त जागा योग्य शब्दांसह भरा: (कोणत्याही १०) **(१०)**

१ _____ विमा कंपनीसाठी उपयुक्त आहे.

अ.पुनर्विमा ब. दुहेरी विमा

क. विमा ड.जोखीम

२ जोखीम व्यवस्थापन_____ प्रक्रिया आहे.

अ.साधी ब.जटिल

क.अनैतिक ड.बेकायदेशीर

३ _____ हा विमा व्यवसायाचा सर्वोच्च अधिकार आहे.

अ.एलआयसी ब.जीआयसी

क.आयआरडीए ड.नासा

४ विम्यामध्ये, नुकसानीची तपासणी _____ द्वारे केली जाते.

अ.नुकसान मूल्यांकनकर्ता ब.लवाद

क.आय आर डी ए ड.विमा धारक

५ भूकंप हा _____ स्वरूपाचा धोका आहे.

अ.मूलभूत ब.सट्टेबाजी

क.दायित्व ड.स्पष्ट

६ _____ हा विमा बाजारापेठेतील मध्यस्थांपैकी एक आहे.

अ.टीपीए ब.विमाधारक

क.व्यवसाय ड.पोलिसी

७ IRDA कायदा _____साली संमत झाला.

अ.१९९९ ब.२००३

क.२००५ ड.२०१०

८ _____ हा विमा ग्राहकांच्या समाधानाचा सर्वोत्तम मार्ग आहे.

अ.चांगले परतावा ब.सेवेत विलंब

क.उच्च विमाहफ्ता ड.कमी नुकसान भरपाई

X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0

९ _____ हे दाव्याच्या निकालानंतर मालमत्तेचे हस्तांतरण सूचित करते.

अ.जमा ब.नुकसान भरपाई

क.करार ड.विमापत्र देणे

१० आरोग्य विम्यामध्ये_____ हे आवश्यक आहे.

अ.कंपनी मालक ब.व्यवस्थापक

क.आय आर डी ए ड. टी पी ए

११ _____ हा नुकसान कमी करण्याच्या तंत्राचा एक टप्पा आहे.

अ.जोखीम हस्तांतरण ब.नुकसान भरपाई

क.पोलिसी ड.करार

१२ विमा कंपनी आणि विमाधारक यांच्यातील कराराला _____ असे म्हणतात.

अ.विमा हफ्ता ब.पोलिसी

क.साधने ड.नुकसान भरपाई दावा

प्र . १ ब खालील विधाने सत्य की असत्य आहे ते सांगा. (कोणतेही १०) **(१०)**

१ आयु विमा हा विम्याचा सर्वात जुना प्रकार आहे.

२ जोखीम हे वाईट परिणामांची शक्यता आहे.

३ वयाचा पुरावा हा आयु विम्याचा एक घटक आहे.

४ दुहेरी विमा विमा कंपनीला आर्थिक सुरक्षितता प्रदान करतो.

५ मेडिक्लेम विमापत्र मालमत्ता खर्चाच्या दाव्याशी संबंधित आहे.

६ टॅरिफसल्लागार समितीच्या कामकाजावर देखरेख करणे ही IRDA ची जबाबदारी आहे.

७ विमा कंपनी आणि विमाधारक यांचा एकमेकांवर विश्वास असायला हवा.

८ विमा ही एक कला तसेच शास्त्र आहे.

९ ग्राहकाच्या निवडीतील बदल हा एक स्थिर धोका आहे.

१० घरफोडी विमा कुटुंबासाठी तरतूद करण्यासाठी उपयुक्त आहे .

११ विमा हा सट्टेबाजीचा करार आहे.

१२ विमा प्रतिनिधीचा परवाना २ वर्षांसाठी वैध आहे.

प्र . २ खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. **(१५)**

अ विविध प्रकारच्या जोखमींचे योग्य उदाहरणांसह स्पष्टीकरण द्या.

ब जोखीम व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये थोडक्यात सांगा.

क सर्वसामान्य विम्याच्या कोणत्याही चार संकल्पना थोडक्यात स्पष्ट करा.

X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0

प्र . ३ खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. **(१५)**

अ विमा म्हणजे काय? विम्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब सर्वसामान्य विम्यासाठी लागू असलेली तत्त्वे स्पष्ट करा.

क विमा दस्तऐवजांचे महत्त्व थोडक्यात सांगा.

प्र . ४ खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. **(१५)**

अ विमा बाजारातील कोणत्याही चार घटकांचे वर्णन करा.

ब विमा क्षेत्रामध्ये ग्राहक समजुन घेणे महत्त्वाचे आहे. चर्चा करा.

क विमा क्षेत्रातील नैतिकतेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र . ५ खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. **(१५)**

अ विमा नियामक विकास प्राधिकरणाची कार्ये स्पष्ट करा.

ब पुनर्विमा म्हणजे काय? पुनर्विम्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

क आयु विमापत्राचा विमा हफ्ता ठरवताना कोणते घटक विचारात घेतले पाहिजेत?

प्र . ६ खालील टीप लिहा. (कोणत्याही चार) **(२०)**

अ विम्याची महत्व

ब दुहेरी विमा

क विमा कराराची वैशिष्ट्ये

ड नुकसान भरपाई दावा पूर्ततेच्या वेळी विचारात घेतले जाणारे घटक

इ व्यक्तींद्वारे जोखमीचे व्यवस्थापन

फ विम्याचे समाजातील योगदान

****

X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0X51Y5AA2A0

Time:- 3.00 Hours **Total Marks - 100**

N.B.: 1) All questions are compulsory
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1. A) Select the most appropriate answer from the options given below: (any ten) (10)

1) _____ is the oldest concept of marketing.
a) Product b) Exchange
c) Production d) Marketing

2) _____ is a factor of demographic segmentation.
a) Culture b) Life style
c) Age d) Education

3) _____ factors comprise of set of value and ideologies of a particular community and group of individuals.
a) Cultural b) Social
c) Personal d) Psychological

4) _____ developed the concept of 'Marketing Mix'.
a) Philip Kotler b) William Stanton
c) Henry Fayol d) James Culliton

5) Cost is one of the important _____ factors influencing pricing.
a) External b) Environmental
c) Internal d) General

6) Under brand personality, marketers make an attempt to personify a brand with personality _____.
a) Acts b) Traits
c) Deeds d) Image

7) _____includes tools like discounts, coupons, free samples etc. used to stimulate demand.
a) Public relations b) Sales promotion
c) Advertising d) Supply chain Management

8) Integrated Marketing communication is a _____ approach of communication.
a) Unified b) Diversified
c) Scattered d) Preventive

9) In _____ channel, two or more stages of a distribution channel are combined and managed by one firm.
a) Vertical b) Multilevel
c) Outsourcing d) Third Level

10) _____ has the largest Market share in the relevant product in the industry.
a) Market follower b) Market leader
c) Market challenger d) Market nichers

X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856

11) _____ involves designing marketing programs to arrive at desire exchange with the rural customers that satisfies their needs and wants.
a) Green marketing b) Rural marketing
c) Digital marketing d) Social media marketing

12) _____is one of the major reasons for brand failure.
a) Uniqueness b) Creative advertising
c) Imitation of products d) Innovativeness

Q.1. B) State whether following statements are true or false: (any ten) (10)

1) Customer satisfaction surveys is an effective technique of customer relationship management.
2) Internal records of a marketing information system help in launching new or modified products to market.
3) Data mining process does not help in developing customer loyalty.
4) Generally, at growth stage, advertising is undertaken to create awareness.
5) Under standard pricing strategy, a market may charge same price in all the markets.
6) Brand positioning gives distinctive identity to the brand.
7) Logistical packaging is same as product packaging.
8) Marketers need to develop a good image of the product in the minds of target audience.
9) Publicity is a paid form of non personal presentation of Ideas, goods and services.
10) Analytical thinking is required for effective marketing.
11) Consumer organizations are established for protecting the rights of marketers.
12) Niche marketers do not need to target big market areas.

Q.2 Answer any two of the following: (15)

a) What is Marketing ? Explain its importance.
b) Describe the steps in marketing research process.
c) What do mean by consumer behavior? Discuss the factors affecting consumer behavior.

Q.3 Answer any two of the following: (15)

a) Discuss the stages of product life cycle.
b) Explain the strategies of product positioning.
c) Discuss pricing strategies that can be considered by marketers.

Q.4 Answer any two of the following: (15)

a) Discuss the traditional distribution channels in marketing.
b) Explain promotion mix. Discuss the elements of promotion mix.
c) What are the emerging trends in selling?

X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856

Q. 5. Answer the following questions (Any two) **(15)**

a) Discuss the general role of consumer organizations.
b) Explain the strategies for effective rural marketing.
c) What are the skills sets required for effective marketing?

Q. 6. Short Notes (Any Four) **(20)**

a) Strategic Marketing
b) Data Mining
c) Packaging
d) Supply Chain Management
e) Unethical Practices in Marketing
f) Green Marketing

X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856

वेळ:- 3.00 तास **एकूण गुण - 100**

NB: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.1. अ) खालील पर्यायांमधून सर्वात योग्य उत्तर निवडा: (कोणतेही दहा) (10)

1) _____ ही विपणनाची सर्वात जुनी संकल्पना आहे.
अ) वस्तू ब) विनिमय
क) उत्पादन ड) विपणन

2) _____हा लोकसंख्याशास्त्रीय विभागीकरणाचा घटक आहे.
अ) संस्कृती ब) जीवनशैली
क) वय ड) शिक्षण

3) _____ घटकांमध्ये विशिष्ट समुदायाच्या आणि व्यक्तींच्या समूहाच्या मूल्यांचा आणि विचारसरणीचा समावेश असतो.
अ) सांस्कृतिक ब) सामाजिक
क) वैयक्तिक ड) मानसशास्त्रीय

4) _____ने विपणन मिश्रणाची संकल्पना मांडली.
अ) फिलिप कोटलर ब) विल्यम स्टँटन
क) हेन्री फेयोल ड) जेम्स क्युलिटन

5) किंमत हा किमतीवर परिणाम करणाऱ्या महत्त्वाच्या _____ घटकांपैकी एक आहे.
अ) बाह्य ब) पर्यावरणीय
क) अंतर्गत ड) सामान्य

6) नाममुद्रा व्यक्तिमत्व अंतर्गत, विपाणक नाममुद्रेला व्यक्तिमत्व _____ व्यक्तिमत्त्व देण्याचा प्रयत्न करतात.
अ) कृती ब) वैशिष्ट्यासह
क) कृत्यासह ड) प्रतिमेसह

7) _____मध्ये मागणीत वाढ करण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या सवलती, कूपन, मोफत नमुने इत्यादी साधनांचा समावेश होतो.
अ) जनसंपर्क ब) विक्रय वृद्धी
क) जाहिरात ड) पुरवठा साखळी व्यवस्थापन

8) एकात्मिक विपणन संप्रेषण हा संवादाचा _____ दृष्टीकोन आहे.
अ) एकत्रित ब) वैविध्यपूर्ण
क) विखुरलेले ड) प्रतिबंधात्मक

X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856

9) _____माध्यमामध्ये, वितरण वाहिनीचे दोन किंवा अधिक टप्पे एका फर्मद्वारे एकत्रित आणि व्यवस्थापित केले जातात.

अ) उभ्या ब) बहुस्तरीय

क) बाह्यास्त्रोतार्थ ड) त्रिस्तरीय

10) उद्योगातील संबंधित उत्पादनामध्ये _____ सर्वात मोठा बाजार हिस्सा असतो.

अ) बाजारपेठ अनुकरण ब) बाजारपेठेतील नेतृत्व

क) बाजारपेठेतील आव्हान ड) लहान बाजारपेठ

11) _____मध्ये ग्रामीण ग्राहकांसोबत त्यांच्या गरजा आणि इच्छा पूर्ण करणाऱ्या इच्छा विनिमयासाठी विपणन कार्यक्रम आराखडा तयार करणे समाविष्ट आहे.

अ) हरित विपणन ब) ग्रामीण विपणन

क) डिजिटल विपणन ड) सामाजिक माध्यम विपणन

12) _____ हे नाममुद्रा अयशस्वी होण्याचे एक प्रमुख कारण आहे.

अ) वेगळेपण ब) सर्जनशील जाहिरात

क) उत्पादनांचे अनुकरण ड) नाविन्यपूर्णता

प्र.१. ब) खालील विधाने खरी आहेत की खोटी हे सांगा: (कोणतेही दहा) (10)

1) ग्राहक समाधान सर्वेक्षण हे ग्राहक संबंध व्यवस्थापनाचे प्रभावी तंत्र आहे.
2) विपणन माहिती पद्धतीचे अंतर्गत दस्तावेज नवीन किंवा सुधारित वस्तू बाजारपेठेस आणण्यास मदत करतात.
3) माहिती खनन प्रक्रिया ग्राहकांची निष्ठा विकसित करण्यात मदत करत नाही.
4) सामान्यतः, वाढीच्या टप्प्यावर, जाहिरात ही जागरूकता निर्माण करण्यासाठी केली जाते.
5) मानक किंमत धोरणानुसार, बाजार सर्व बाजारपेठांमध्ये समान किंमत आकारू शकतो.
6) नाममुद्रा स्थान नाममुद्रेला विशिष्ट ओळख देते.
7) लॉजिस्टिक संवेष्ठन हे वस्तू संवेष्ठनासारखेच आहे.
8) विपणनकर्त्यांनी लक्षित ग्राहकांच्या मनात वस्तूची चांगली प्रतिमा विकसित करणे आवश्यक आहे.
9) प्रसिद्धी हे संकल्पना, वस्तू आणि सेवांचे अवैयक्तिक सादरीकरणाचे सशुल्क स्वरूप आहे.
10) प्रभावी विपणनासाठी विश्लेषणात्मक विचार आवश्यक आहे.
11) विपणकांच्या हक्कांचे संरक्षण करण्यासाठी ग्राहक संस्था स्थापन केल्या जातात.
12) निश विपणनकर्त्यांना मोठ्या बाजारपेठांना लक्ष्य करण्याची गरज नाही.

X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856

प्र.2 खाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) (15)

अ) विपणन म्हणजे काय? विपणनाचे महत्व स्पष्ट करा.

ब) विपणन संशोधन प्रक्रियेतील पायऱ्यांचे वर्णन करा.

क) ग्राहक वर्तणूक म्हणजे काय? ग्राहक वर्तणुकीवर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.

प्र.३ खाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) (15)

अ) वस्तू जीवन चक्राच्या अवस्थांची चर्चा करा.

ब) वस्तू स्थान व्युहरचना स्पष्ट करा .

क) विक्रेत्यांद्वारे विचारात घेतलेल्या किंमत धोरणांवर चर्चा करा.

प्र.4 खाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) (15)

अ) विपणनातील पारंपारिक वितरण मार्गांची चर्चा करा.

ब) वृद्धी मिश्रण स्पष्ट करा. वृद्धी मिश्रणाच्या घटकांची चर्चा करा.

क) विक्रीचे उदयोन्मुख कल कोणते?.

प्रश्न 5. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) (15)

अ) ग्राहक संघटनांच्या सर्वसाधारण भूमिकेची चर्चा करा.

ब) प्रभावी ग्रामीण विपणनासाठी व्यूहरचना स्पष्ट करा.

क) प्रभावी विपणनासाठी कोणते कौशल्य आवश्यक आहेत?

प्र. 6 संक्षिप्त टीपा लिहा (कोणत्याही चार) (20)

अ) डावपेचात्मक विपणन

ब) माहिती खनन

क) संवेष्टन

ड) वितरण साखळी व्यवस्थापन

फ) विपणनातील अनैतिक आचरण

ग) हरित विपणन

X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856X51YCCA856

Time: 3 Hours **Marks:100**

N. B. 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

1. A. Select the right answer and write the statement. (Any Ten) 10

1.Rashtriya Swasthya Bima Yojana provide health insurance coverage to _____.
a. workers in unorganised sector b. workers in organised sector
c. the entire population d. only women and children

2. _____ is responsible for coordinating the SDGs in India..
a. Planning commission b. Ministry of Human Resource Dvelopment
c. NITI Aayog d. Ministry of finance

3. Which of the following is not one of the benefits of FDI?
a. Culture of consumerism b. Infrastructure development
c. Transfer of technology d. Sectoral developments

4. The average agricultural growth rate since 2000 is _____.
a. above 4 percent b. less than 4 percent
c. 2 percent d. less than 2 percent

5. Kisan Credit Card was introduced by ----------
a. RBI b. NABARD
C. SBI d. Co-operative Bank

6. Fair price shops protect the interest of _____.
a. poor farmers b. poor consumers
c. poor traders d. money lenders

7. ……. Is not a factor responsible for low productivity in Public Sector.
a. Under-utilization of capacity b. Improving public finance
c. Lack of autonomy d. Problems in personnel management

8. Which of the following is not a precondition for industrialization?
a. Availability of skilled labour
b. Availability of Natural resources
c. financial capital
d. Adequate rainfall

9. Competition Act does not prohibit ……
A. anti-competitive agreements B. abuse of dominant position
C. emergence of monopolies D. effective competition

10. The Imperial Bank of India, in 1955 after nationalization was given the name of --------
a. Indian Overseas Bank b. Reserve Bank of India
c. State Bank of India d. Bank of India

X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1

11 Which of the following combinations are correct?

a. NABARD - industrial loans
b. RBI - long term finance
c. RRB - agricultural finance
c. IDBI - short term loans

12. 'Insurance Regulatory and Development Authority's role is to_____

a. Protect the interest of holders of insurance policy
b. Regulate and promote the insurance industry
c. Both A & B
d. Promote the industrial sector in India

B) State whether the following statement true or false. (any 10**)** **10**

1. The Indian Public Health Standards provides a reference point for the functioning of the public health centers.
2. Skill India is an initiative to make India a manufacturing hub.
3. The government institution that is responsible for formulation of FDI policy in India is The Department of Industrial Policy and Promotion.
4. Minimum Support Price guarantees the farmers with market price.
5. Issue price is at which the government supplies food grains in the open market.
6. Kisan credit card was introduced by Commercial banks.
7. IIP measures the general level of inflation percentage.
8. Central Statistics Office (CSO) comes under Ministry of Statistics and Programme Implementation.
9. Disinvestment involves encouraging investment abroad.
10. When loan is doubtful to be repaid even after 30 days of the stipulated date, it becomes non-performing asset.
11. ATM means Any Time Money.
12. Insurance density is rising in India.

2. Answer **any two** of the following**.** **15**

a. Outline the government policies and programmes with reference to health and family welfare.

b. Write a note on Sustainable Development Goals.
c. Discuss the role of MNCs.

3. Answer **any two** of the following**.** **15**

a. Discuss the features of National Agriculture Policy, 2000.
b. Discuss the main sources of institutional finance for the agriculture sector in India.
c. Explain the reforms introduced by the government to improve agricultural marketing in India.

4. Answer **any two** of the following**.** **15**

15

a. Critically examine the disinvestment policy in India.

X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1

b. What are the effects of industrial pollution?
c. Discuss the trends in healthcare industry in India.

5. Answer **any two** of the following**.** **15**

a. Explain the trends in India's insurance sector.
b. Discuss the reforms in Indian money market.
c. Outline the structure of capital market in India.

6. Write **short notes** on **any four** of the following**.** **20**

a. Skill India
b. Role of FDI
c. Evaluation of agriculture price policy
d. Competition Act, 2002
e. Challenges in banking sector
f. Growth of capital market

****

X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1

मराठी रुपांतर

[वेळ: ३ तास] **[गुण : १००]**

सुचना १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र. १. अपुढील . प्रश्नाची योग्य उत्तर निवडा आणि विधान लिहा(कोणतेही दहा) . (१०)

१. राष्ट्रीय स्वास्थ विमा योजना _____ ला आरोग्य विमा संरक्षण प्रदान करते.

अ असंघटित क्षेत्रातील कामगार ब. संघटित क्षेत्रातील कामगार

क संपूर्ण लोकसंख्या ड. फक्त महिला आणि मुले

२. भारतातील शाश्वत विकास उद्दिष्टे च्या समन्वयासाठी--------- जबाबदार आहे..

अ नियोजन आयोग ब. मनुष्यबळ विकास मंत्रालय

क नीती आयोग ड. अर्थमंत्रालय

३. परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणूक चा खालीलपैकी कोणता फायदा नाही?

अ उपभोक्तावादाची संस्कृती ब पायाभूत .सुविधांचा विकास

क तंत्रज्ञानाचे हस्तांतरण ड. क्षेत्रीय घडामोडी .

४ . 2000 पासून सरासरी कृषी विकास दर ___ आहे.

अ .४ टक्क्यांपेक्षा जास्त ब. ४ टक्क्यांपेक्षा कमी

क. २ टक्के ड .२ टक्क्यांपेक्षा कमी

५ . किसान क्रेडिट कार्ड ----------यांनी सादर केले.

अ . आरबीआय ब.नाबार्ड

क. एस.बी.आय. ड. सहकारी बँक

६ . रास्त भाव दुकाने ___ च्या हिताचे रक्षण करतात.

अ .गरीब शेतकरी ब. गरीब ग्राहक

क . गरीब व्यापारी ड.सावकार .

७. सार्वजनिक क्षेत्रातील कमी उत्पादकतेसाठी---------- जबाबदार घटक नाही.

अ. क्षमतेचा कमी वापर ब. सार्वजनिक वित्त सुधारणे

क . स्वायत्ततेचा अभाव ड.कर्मचारी व्यवस्थापनात समस्या

X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1

८. औद्योगिकीकरणासाठी खालीलपैकी कोणती पूर्वअट नाही?

अ . कुशल कामगारांची उपलब्धता
ब . नैसर्गिक संसाधनांची उपलब्धता
क . आर्थिक भांडवल
ड . पुरेसा पाऊस

९. स्पर्धा कायदा-------- ला प्रतिबंधित करत नाही.

अ. स्पर्धाविरोधी करार
ब. वर्चस्वाचा दुरुपयोग
क. मक्तेदारीचा उदय
ड. प्रभावी स्पर्धा

१०. इम्पीरियल बँक ऑफ इंडिया, १९५५ मध्ये राष्ट्रीयीकरणानंतर हे --------नाव देण्यात आले.

अ . इंडियन ओव्हरसीज बँक
ब. रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया
क. स्टेट बँक ऑफ इंडिया
ड. बँक ऑफ इंडिया .

११. खालीलपैकी कोणते संयोग योग्य आहेत?

अ .नाबार्ड औद्योगिक कर्जे -
ब .आरबीआय दीर्घकालीन वित्त
क . आरआरबी कृषी वित्त
ड. आडीबीआय अल्प मुदतीची कर्जे

१२. 'विमा नियामक आणि विकास प्राधिकरणाची भूमिका___आहे

अ . विमा पॉलिसी धारकांच्या हिताचे रक्षण करणे
ब . विमा उद्योगाचे नियमन आणि प्रोत्साहन
क . अ आणि ब दोन्ही
ड . भारतातील औद्योगिक क्षेत्राला चालना देणे

ब . खालील विधान चुक की बरोबर ते सांगा (कोणतेही१०) (10)

१. भारतीय सार्वजनिक आरोग्य मानके सार्वजनिक आरोग्य केंद्रांच्या कामकाजासाठी संदर्भ घटक प्रदान करतात.

२. कौशल्य भारत हा भारताला मॅन्युफॅक्चरिंग हब बनवण्याचा उपक्रम आहे

३. भारतातील परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणूक धोरण तयार करण्यासाठी जबाबदार असलेली सरकारी संस्था म्हणजे औद्योगिक धोरण आणि प्रोत्साहन विभाग.

४. किमान आधारभूत किंमत शेतकऱ्यांना बाजारभावासह हमी देते.

५. सरकार ज्या दराने खुल्या बाजारात अन्नधान्याचा पुरवठा करते ती जारी किंमत आहे.

६. किसान क्रेडिट कार्ड व्यापारी बँकांनी सुरू केले.

७.औद्योगिक उउत्पादन निर्देशांक महागाई टक्केवारीची सर्वसाधारण पातळी मोजते.

X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1

८. केंद्रीय सांख्यिकी कार्यालय (CSO) सांख्यिकी आणि कार्यक्रम अंमलबजावणी मंत्रालयाच्या अंतर्गत येते.

९. निर्गुंतवणुकीत परदेशात गुंतवणुकीला प्रोत्साहन देणे समाविष्ट आहे.

१०. निर्धारित तारखेच्या 30 दिवसांनंतरही कर्जाची परतफेड होण्याची शंका असल्यास, ती अनुत्पदक मालमत्ता बनते.

११.एटीएम म्हणजे एनी टाइम मनी.

१२. भारतात विम्याची घनता वाढत आहे.

२. खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या . १५

अ .आरोग्य आणि कुटुंब कल्याणाच्या संदर्भात सरकारी धोरणे आणि कार्यक्रमांची रूपरेषा तयार करा.

ब .शाश्वत विकास लक्ष्यांवर एक टीप लिहा.

क .बहुराष्ट्रीय कंपन्यांच्या भूमिकेवर चर्चा करा.

प्र.३. खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या . (१५)

अ .राष्ट्रीय कृषी धोरण 2000, च्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

ब .भारतातील कृषी क्षेत्रासाठी संस्थात्मक वित्तपुरवठा करणाऱ्या मुख्य स्त्रोतांची चर्चा करा.

क .भारतातील कृषी विपणन सुधारण्यासाठी सरकारने सुरू केलेल्या सुधारणांचे स्पष्टीकरण द्या.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या . (१५)

अ .भारतातील निर्गुंतवणूक धोरणाचे टिकात्मक परीक्षण करा.

ब .औद्योगिक प्रदूषणाचे कोणते परिणाम होतात?

क .भारतातील आरोग्यसेवा उद्योगातील कालांची चर्चा करा.

प्र. ५. खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या .(१५)

अ .भारतातील विमा क्षेत्रातील कल स्पष्ट करा.

ब .भारतीय चलन बाजारातील सुधारणांची चर्चा करा.

क .भारतातील भांडवली बाजाराची रचना सांगा.

६. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर थोडक्यात टिपा लिहा .(२०)

अ कौशल्य .भारत

ब . . परकीय प्रत्यक्ष गुंतवणूक भूमिका

क .कृषी किंमत धोरणाचे मूल्यमापन

ड .स्पर्धा कायदा, 2002

ई .बँकिंग क्षेत्रातील आव्हाने

फ .भांडवली बाजाराची वाढ

X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1X51YB42CD1

3 Hours **Marks: 100**

N.B: 1) Check whether you have received the correct question paper.
2) All questions are compulsory with internal options.
3) Q.1 & Q.6 carry 20 marks and Q.2 to Q.5 carry 15 marks each
4) Working notes form a part of the answer and have to be solved immediately after the question and not on the last page of the answer sheet.

Q 1 A. State True or False (Any 10) **(10)**

1. Dividend on Preference shares is not fixed
2. The object of financial management is to maximize wealth
3. Profit on sale of machinery is operating income
4. Common size analysis a horizontal analysis
5. Stock is a liquid asset
6. Goodwill is not depreciated
7. Cash flow statement is prepared as per AS-1
8. Purchase of Machinery is cash inflow from investing activity
9. Repayment of the loan is a cash outflow from financing activity
10. Capital Employed is equal to fixed assets
11. Depreciation is a cash flow activity
12. Analysis is a must for interpenetration

Q1 B. Match the column (Any 10) **(10)**

Column A	Column B
1.Goodwill	a. Current Asset
2.Capital Budgeting	b. Cash flow from Financing activity
3.Loss of earlier years	c. Current Assets - Current Liabilities
4.Forfeited Shares	d. Current Asset - Stock
5.Loose Tools	e. Intangible fixed asset
6.Comparative Analysis	f. Cash flow from Investing activity
7.Working Capital	g. Finance Function
8.Quick Assets	h. Added to Share Capital
9.Payment of Dividend	i Horizontal Analysis
10.Sale of Building	j.Fixed asset
11.Trade Marks	k.Subtracted from net worth
12.Return on Capital Employed	l. Net Profit / Capital Employed

Q 2. Convert the following horizontal Balance sheet of Star Ltd **(15)**
as on 31.3 23 to vertical format and find out the following values
1) Proprietors Funds 2) Working Capital 3) Quick Assets 4) Intangible assets
5) Borrowed Funds

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

Liabilities	Amount	Assets	Amount
Equity Share Capital	4,00,000	Land & Building	3,35,000
10% Preference Share Capital	2,00,000	Bill Receivable	29,600
General Reserve	70,000	Motor Car	90,500
Public Deposit	50,000	Goodwill	1,15,000
Outstanding Salary	2,500	Preliminary Expenses	30,000
Provision for tax	13,800	Bill Receivable	45,000
Creditors	1,09,600	Debtors	1,44,700
12 % Debentures	1,75,000	Stock	65,000
Profit & Loss	99,800	Plant & Machinery	2,60,000
Bills Payable	7,000	Cash	12,900
	11,27,700		**11,27,700**

OR

Q 2 Convert the Following Profit & Loss Account of Dev Ltd to vertical form **(15)**

Particulars	Amount	Particulars	Amount
To Opening Stock	34,000	By Sales	6,00,000
To Purchases	3,41,000	By Closing Stock	45,000
To Wages	21,500	By Dividend Received	25,000
To Lighting & Heating	4,200		
To Salary	75,000		
To Rent	30,500		
To Commission on Sales	18,000		
To Audit Fees	9,000		
To Legal Charges	12,000		
To Loss on Sale of Furniture	4,000		
To Net Profit	1,20,800		
	6,70,000		**6,70,000**

Q3 Following are the Profit and loss Accounts of M/s Krishna Ltd for the year ended 31.3.21 & 31.3.22

Particulars	2021	2022	Particulars	2021	2022
To Opening Stock	23,000	35,000	By Sales	175,000	2,45,000
To Purchases	92,000	1,15,000	By Closing Stock	52,000	65,000
To Wages	10,000	30,000			
To Gross Profit c/d	1,02,000	1,30,000			
Total	**2,27,000**	**3,10,000**	**Total**	**2,27,000**	**3,10,000**
To Administration	32,000	40,000	By Gross Profit b/d	1,02,000	1,30,000

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

Expenses					
To Selling Expenses	27,000	30,000	By Interest	9,000	12,000
To Finance Expenses	19,000	25,000			
To Net Profit c/d	33,000	47,000			
	1,11,000	**1,42,000**		**1,11,000**	**1,42,000**

Prepare a comparative Income Statement from the above in vertical form.

OR

Q3. From the Following Balance Sheet of Nagpur Steel Ltd, Prepare a Common Size Statement in Vertical Form

Liabilities	**₹**	**Assets**	**₹**
Equity Share Capital	1,70,000	Machinery	2,70,000
10% Preference Capital	1,50,000	Motor Car	1,10,000
General Reserve	55,000	Machinery	81,000
12% Debentures	1,50,000	Stock in Trade	1,15,000
Creditors	1,30,000	Debtors	93,000
Bank Overdraft	25,000	Cash and Bank	46,000
Bills Payable	40,000	Profit and Loss A/c	5,000
	7,20,000		**7,20,000**

Q 4 Following is the Profit and Loss Account of Azad Ltd as on 31.3.23 **(15)**

Particulars	₹	Particulars	₹
To Opening Stock	35,000	By Sales	5,06,000
To Purchases	2,05,000	By Closing Stock	27,000
To wages	40,000	By other Income	17,000
To Administrative expenses	60,000		
To Selling Expenses	45,000		
To interest Expenses	32,000		
To Net Profit	1,33,000		
	5,50,000		5,50,000

The Company had a capital employed of Rs 10,00,000 as on 31,3,23
Debtors as on 31.3.23 were 1,20,000 and Creditors were of 1,00,000
From the following information you are required to calculate

1) Gross Profit Ratio
2) Net Profit Ratio
3) Stock Turnover Ratio
4) Debtors turnover ratio
5) Creditors turnover ratio
6) Return on Capital Employed

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

OR

Q 4. B From the information provided calculate the following ratios **(15)**

1.Return on Capital employed

2.Return on Proprietors Funds

3.Stock Turnover Ratio

4. Return on equity capital

Equity share capital 15,00,000 (face value Rs 10), 8 % Preference share capital 5,00,000, Profit & Loss 2,40,000, Securities Premium 1,80,000 , Misc Expenditure 20,000, 10 % Debentures 4,00,000 Fixed Assets 20,00,000 , Closing Stock 2,50,000 Opening Stock 3,50,000

Net Profit Before Interest & Tax 6,40,000 Tax Rate 40 % , Sales 60,00,000

Gross Profit was 45% of sales

Q.5 From the following information provided by Sheth Ltd. prepare Cash Flow Statement for year ended 31.3.23. **(15)**

Liabilities	**31.3.22**	**31.3.23**	**Assets**	**31.3.22**	**31.3.23**
Equity Share Cap	1,75,000	2,00,000	Goodwill	12,000	8,000
9%Pref Share Cap	75,000	60,000	Building	2,00,000	2,10,000
General Reserve	23,000	28,000	Furniture	50,000	45,000
Profit & Loss	32,500	41,200	Investments	40,000	50,000
8% Debentures	1,00,000	1,00,000	Stock	38,000	24,500
Creditors	40,000	50,000	Bills Receivable	16,300	9,000
Bills Payable	12,000	29,000	Debtors	75,000	96,000
Prov for taxation	6,500	15,000	Cash	32,700	80,700
	4,64,000	**5,23,200**		**4,64,000**	**5,23,200**

Additional Information:

1. Depreciation charged to Furniture is 10%
2. During the year addition made to the building was Rs 25,000
3. Tax paid during the year was 25,000.

OR

Q 5.From the following summaryof financial statement, prepare a cash flow statement of Prem Ltd. for year ended 31.3.23. **(15)**

Liabilities	**31.3.22**	**31.3.23**	**Assets**	**31.3.22**	**31.3.23**
Equity Share Cap	1,00,000	1,30,000	Building	1,00,000	95,000
Pref Share Capital	75,000	65,000	Machinery	75,000	90,000
Profit & Loss	22,000	26,500	Computer	-	20,000
Loans	60,000	50,000	Debtors	65,000	47,000
Creditors	25,000	42,000	Stock	22,000	34,000
Prov for tax	10,500	15,000	Bills Receivable	15,000	22,000

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

			Cash	12,000	19,000
			Goodwill	3,500	1,500
	2,92,500	**3,28,500**		**2,92,500**	**3,28,500**

Additional information:
1. Provision for tax made during the year 16,000.
2. Machinery purchased during the year was Rs 25,000
3. Dividend of Rs 5,000 was paid during the year

Q 6. a) Explain the components of cash flow statements **(10)**
b) Discuss the various Balance sheet ratios **(10)**

Q 6. Write Short notes on any four **(20)**
1. Cash Flow from Investing Activities
2. Revenue Ratios
3. Advantages of Comparative Analysis
4. Objectives of Financial Statement Analysis
5. Significance of Expense Ratios
6. Merits & Demerits of Equity Shares

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

मराठी रुपांतर

3 तास **गुण: 100**

टीप : 1) तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

2) सर्व प्रश्न अंतर्गत पर्यायांसह अनिवार्य आहेत.

3) Q.1 आणि Q.6 ला 20 गुण आहेत आणि Q.2 ते Q.5 प्रत्येकी 15 गुण आहेत.

4) कार्यरत नोट्स उत्तराचा एक भाग बनतात आणि उत्तरपत्रिकेच्या शेवटच्या पानावर नसून प्रश्नानंतर लगेच सोडवाव्या लागतात.

5) इंग्रजी प्रश्नपत्रिका मूळ मानावी

Q1 अ) सत्य किंवा असत्य राज्य (कोणतेही 10) **(10)**

1. प्राधान्य समभागांवर लाभांश निश्चित नाही

2. आर्थिक व्यवस्थापनाचा उद्देश संपत्ती वाढवणे हा आहे

3. यंत्रांच्या विक्रीवरील नफा म्हणजे परिचालन उत्पन्न

4. सामान्य आकाराचे विश्लेषण क्षैतिज विश्लेषण

5. स्टॉक एक द्रव मालमत्ता आहे

6. सद्भावना कमी होत नाही

7. रोख प्रवाह विवरण AS-1 नुसार तयार केले आहे

8. यंत्रसामग्रीची खरेदी म्हणजे गुंतवणुकीतून होणारा रोख प्रवाह

9. कर्जाची परतफेड म्हणजे फायनान्सिंग ऍक्टिव्हिटीमधून रोखीचा प्रवाह

10. नियोजित भांडवल हे स्थिर मालमत्तेच्या बरोबरीचे असते

11. घसारा ही रोख प्रवाह क्रियाकलाप आहे

12. आंतरप्रवेशासाठी विश्लेषण आवश्यक आहे

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

Q1 ब) स्तंभाशी जुळवा (कोणतेही 10) **(10)**

स्तंभ **अ**	स्तंभ **ब**
1.सद्भावना	a चालू मालमत्ता
2.भांडवली अंदाजपत्रक	b आर्थिक क्रियाकलापातून रोख प्रवाह
3.आधीच्या वर्षांचे नुकसान	c चालू मालमत्ता - चालू दायित्वे
4.जप्त केलेले शेअर्स	d चालू मालमत्ता - स्टॉक
5.सैल साधने	e अमूर्त स्थिर मालमत्ता
6.तुलनात्मक विश्लेषण	f गुंतवणूक क्रियाकलापातून रोख प्रवाह
7.कार्यरत भांडवल	g वित्त कार्य
8.द्रुत मालमत्ता	h शेअर कॅपिटलमध्ये जोडले
9.लाभांश भरणे	i क्षैतिज विश्लेषण
10.इमारतीची विक्री	j. स्थिर मालमत्ता
11.ट्रेड मार्क्स	k. नेट वर्थमधून वजा
12.नियोजित भांडवलावर परतावा	l निव्वळ नफा/भांडवल नियोजित

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

प्रश्न २. स्टार लिमिटेडच्या खालील 31.3 23 चा क्षैतिज ताळेबंद उभ्या फॉरमॅटमध्ये रूपांतरित करा आणि खालील

मूल्ये शोधा **(१५)**

1) प्रोप्रायटर्स फंड 2) कार्यरत भांडवल 3) द्रुत मालमत्ता 4) अमूर्त मालमत्त 5) उधार घेतलेला निधी

दायित्वे	₹	मालमत्ता	₹
इक्विटी शेअर कॅपिटल	4,00,000	जमीन आणि इमारत	3,35,000
10% प्राधान्य शेअर भांडवल	2,00,000	बिल प्राप्त करण्यायोग्य	29,600
सामान्य राखीव	70,000	मोटार गाडी	90,500
सार्वजनिक ठेव	50,000	सद्भावना	1,15,000
पगार थकबाकी	2,500	प्राथमिक खर्च	30,000
कराची तरतूद	13,800	बिल प्राप्त करण्यायोग्य	45,000
धनको	1,09,600	ऋणको	1,44,700
12% डिबेंचर्स	1,75,000	साठा	65,000
नफा तोटा	99,800	यंत्र व मशिनरी	2,60,000
देय बिले	7,000	रोख	12,900
	11,27,700		**11,27,700**

किंवा

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

Q 2 देव लिमिटेडचे खालील नफा आणि तोटा खाते उभ्या स्वरूपात रूपांतरित करा (१५)

तपशील	₹	तपशील	₹
आरंभीचा साठा	34,000	विक्री	6,00,000
खरेदी	3,41,000	शेवटचा साठा	45,000
मजुरी	21,500	लाभांश मिळाला	25,000
प्रकाश आणि गरम करणे	4,200		
पगार	75,000		
भाडे	30,500		
विक्री कमिशन	18,000		
ऑडिट फी	9,000		
कायदेशीर शुल्क	12,000		
फर्निचरच्या विक्रीतील तोटा	4,000		
निव्वळ नफा	1,20,800		
	6,70,000		**6,70,000**

Q3 मेसर्स कृष्णा लिमिटेडचे नफा आणि तोटा खाती खालीलप्रमाणे आहेत

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

31.3.21 आणि 31.3.22 रोजी संपलेले वर्ष

तपशील	2021	2022	तपशील	2021	2022
आरंभीचा साठा	23,000	35,000	विक्री	175,000	2,45,000
खरेदी	92,000	1,15,000	शेवटचा साठा	52,000	65,000
मजुरी	10,000	30,000			
एकूण नफा c/d	1,02,000	1,30,000			
	2,27,000	**3,10,000**		**2,27,000**	**3,10,000**
प्रशासन खर्च	32,000	40,000	एकूण नफा b/d	1,02,000	1,30,000
विक्री खर्च	27,000	30,000	व्याज	9,000	12,000
आर्थिक खर्च	19,000	25,000			
निव्वळ नफा c/d	33,000	47,000			
	1,11,000	**1,42,000**		**1,11,000**	**1,42,000**

वरीलपैकी उभ्या स्वरूपात तुलनात्मक उत्पन्न विवरण तयार करा.

किंवा

Q 3. नागपूर स्टील लिमिटेडच्या खालील ताळेबंदावरून, उभ्या स्वरूपात सामान्य आकाराचे विवरण तयार करा.

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

दायित्वे	₹	मालमत्ता	₹
इक्विटी शेअर कॅपिटल	1,70,000	यंत्रसामग्री	2,70,000
10% प्राधान्य भांडवल	1,50,000	मोटार गाडी	1,10,000
सामान्य राखीव	55,000	यंत्रसामग्री	81,000
12% डिबेंचर्स	1,50,000	व्यापारात स्टॉक	1,15,000
धनको	1,30,000	ऋणको	93,000
बँक ओव्हरड्राफ्ट	25,000	रोख आणि बँक	46,000
देय बिले	40,000	नफा आणि तोटा खाते	5,000
	7,20,000		**7,20,000**

प्रश्न 4. 31.3.23 रोजी आझाद लिमिटेडचे नफा आणि तोटा खाते खालीलप्रमाणे आहे. **(15)**

तपशील	₹	तपशील	₹
आरंभीचा साठा	35,000	विक्री	5,06,000
खरेदी	2,05,000	शेवटचा साठा	27,000
मजुरी	40,000	इतर उत्पन्न	17,000
प्रशासकीय खर्च	60,000		
विक्री खर्च	45,000		
व्याज खर्च	32,000		
निव्वळ नफा	1,33,000		
	5,50,000		5,50,000

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

31,3,23 रोजी कंपनीचे भांडवल रु. 10,00,000 होते. 31.3.23 रोजी कर्जदार 1,20,000 होते आणि कर्जदार 1,00,000 होते.

खालील माहितीवरून तुम्हाला गणना करणे आवश्यक आहे:

1) एकूण नफ्याचे प्रमाण

2) निव्वळ नफ्याचे प्रमाण

3) स्टॉक टर्नओव्हर प्रमाण

4) कर्जदारांच्या उलाढालीचे प्रमाण

5) कर्जदारांच्या उलाढालीचे प्रमाण

6) नियोजित भांडवलावर परतावा

किंवा

Q 4. दिलेल्या माहितीवरून खालील गुणोत्तरांची गणना करा. **(१५)**

1.रोजगार केलेल्या भांडवलावर परतावा

2.मालक निधीवर परतावा

3.स्टॉक टर्नओव्हर रेशो

4.इक्विटी भांडवलावर परतावा

इक्विटी शेअर भांडवल 15,00,000 (मुख्य मूल्य रु 10), 8% प्राधान्य शेअर भांडवल 5,00,000, नफा आणि तोटा 2,40,000, सिक्युरिटीज प्रीमियम 1,80,000, विविध खर्च 20,000, 10% डिबेंचर्स 4,00,000, स्थिर मालमत्ता 20,00,000, बंद होणारा स्टॉक 2,50,000,ओपनिंग स्टॉक 3,50,000, व्याज आणि कर आधी निव्वळ नफा 6,40,000

कर दर ४०%, विक्री 60,00,000, एकूण नफा विक्रीच्या 45% होता.

Q 5 शेठ लिमिटेडने दिलेल्या खालील माहितीवरून 31.3.23 रोजी संपलेल्या वर्षासाठी रोख प्रवाह

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

विवरणपत्र तयार करा. (१५)

दायित्वे	31.3.22	31.3.23	मालमत्ता	31.3.22	31.3.23
इक्विटी शेअर कॅप	1,75,000	2,00,000	सद्भावना	12,000	8,000
९% प्राधान्य शेअर भांडवल	75,000	60,000	इमारत	2,00,000	2,10,000
सामान्य राखीव	23,000	28,000	फर्निचर	50,000	45,000
नफा तोटा	32,500	41,200	गुंतवणूक	40,000	50,000
8% डिबेंचर्स	1,00,000	1,00,000	साठा	38,000	24,500
धनको	40,000	50,000	बिले प्राप्य	16,300	9,000
देय बिले	12,000	29,000	ऋणको	75,000	96,000
कराची तरतूद	6,500	15,000	रोख	32,700	80,700
	4,64,000	**5,23,200**		**4,64,000**	**5,23,200**

अतिरिक्त माहिती:

1. फर्निचरवर आकारले जाणारे घसारा 10% आहे

2. वर्षभरात इमारतीसाठी 25,000 रु

3. वर्षभरात भरलेला कर 25,000 होता.

किंवा

प्रश्न 5. खालील सारांश आर्थिक विवरणातून 31.3.23 रोजी संपलेल्या वर्षासाठी प्रेम लिमिटेडचे रोख प्रवाह विवरण तयार करा. (१५)

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

दायित्वे	31.3.22	31.3.23	मालमत्ता	31.3.22	31.3.23
इक्विटी शेअर कॅप	1,00,000	1,30,000	इमारत	1,00,000	95,000
प्राधान्य शेअर भांडवल	75,000	65,000	यंत्रसामग्री	75,000	90,000
नफा तोटा	22,000	26,500	संगणक	-	20,000
कर्ज	60,000	50,000	ऋणको	65,000	47,000
धनको	25,000	42,000	साठा	22,000	34,000
कराची तरतूद	10,500	15,000	बिले प्राप्त करण्यायोग्य	15,000	22,000
			रोख	12,000	19,000
			सद्भावना	3,500	1,500
	2,92,500	3,28,500		2,92,500	3,28,500

अतिरिक्त माहिती:

1. वर्ष 16,000 दरम्यान केलेल्या करासाठी तरतूद.

2. वर्षभरात 25,000 रुपयांची यंत्रसामग्री खरेदी केली

3. वर्षभरात 5,000 रुपयांचा लाभांश दिला गेला

प्रश्न 6 अ) रोख प्रवाह विधानांचे घटक स्पष्ट करा. (10)

ब) विविध ताळेबंद गुणोत्तरांची चर्चा करा. (10)

प्रश्न 6. टिपा लिहा: (कोणत्याही चार) (20)

1. गुंतवणूक क्रियाकलापांमधून रोख प्रवाह
2. महसूल प्रमाण
3. तुलनात्मक विश्लेषणाचे फायदे
4. आर्थिक विवरण विश्लेषणाची उद्दिष्टे
5. खर्च गुणोत्तरांचे महत्त्व
6. इक्विटी शेअर्सचे गुण आणि तोटे

X51Y23641DX51Y23641DX51Y23641DX51Y23641D

Time: 3 Hrs. **Marks 100**

Note:

1. All Questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks allotted to the questions.
3. Working Notes wherever necessary should form a part of your answer.
4. Calculate figures up to the two decimal points wherever required.
5. Simple calculator is allowed

Q1. A. Select the most appropriate option and rewrite the full sentence. (Any 10) **(10)**

1. ---------- is not an example of variable cost
   A) Direct material B) Direct wages C) Direct expenses D) Factory rent

2. Cost per unit will remain constant when volume of output increases or decreases is called
   A) Fixed cost B) Variable cost C) semi variable cost D) Sunk cost

3. Cost of locked up capital is a part of ----------
   A) Ordering cost B) Carrying cost C) Selling cost D) Administration cost

4. Purchase orders are placed when stock reaches at ----------
   A) Re-order level B) minimum level C) Average level D) Danger level

5. Remuneration system in which wages paid on the basis of hour spent in the production is ----------
   A) Time rate system B)Taylor's differential piece rate system
   C)Merrick differential piece rate system D) Piece rate system

6. Under Halsey premium plan bonus is paid on ----------
   A) 25% of time saved B) 50% of time saved
   C) 100% of time saved D) 75% of time saved

7. Lighting expenses is apportioned on the basis of ----------
   A) Number of employees B) Direct wages
   C) Number of light points D) Value of stock

8. Secondary distribution of overheads is called ----------
   A) Allotment of overheads B) apportionment of overheads
   C) Re-apportionment of overheads D) allocation of overheads

9. Depreciation on delivery van is a component of ----------
   A) Prime cost B) Work overheads
   C) Administration overheads D) Selling and distribution overheads

10. Work manager salary is a component of ----------
   A) Prime cost B) Work overheads
   C) Administration overheads D) Selling and distribution overheads

X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6

11. In reconciliation statement over absorption of factory overheads in cost accounting is ----
A) Added in costing profit B) Ducted in costing profit
C) Added in financial profit D) Ignore

12. In reconciliation statement under valuation of opening stock in cost account is ----------
A) Deducted in financial profit B) Deducted in costing profit
C) Added in costing profit D) Ignore

Q. 1. B. State whether the following statements are True or False (any ten): (10)

1. Expenses which is incurred in the past is called sunk cost.
2. Cost which is not relevant for decision making is called opportunity cost.
3. Under First in first out method stock is issued at average rate.
4. Under periodic inventory system inventories are valued on a particular date.
5. Store ledger is same as bin card.
6. Time wage is guaranteed under Halsey premium plan.
7. Salary of supervisor is standing cost.
8. Canteen expenses are apportioned on the basis of number of employees.
9. In cost sheet selling cost per unit is calculated on the basis of the number of units Produced.
10. Carriage outward is shown under selling and distribution overheads.
11. Loss on sale of assets is recorded in the cost accounting.
12. Under recovery of factory overheads in cost accounting will be deducted in financial profit.

Q2.A. XYZ Ltd. has five departments: P, Q and R are Production Departments M and N are Service Departments. **(20)**

The following estimates of expenses are available:

Particulars	Rs.
General Overheads (Proportionate to Direct Wages)	250000
Repairs and Maintenance of Machines	30000
Fire insurance of stock	49000
Rent	108000
Supervision	50000
Power	99000

Other estimated details are as follows:

Particulars	P	Q	R	M	N
Horsepower of Machine	5	3	3	-	-
Floor Space Area (Sq. Feets)	180	90	120	90	60
Value of Stock (Rs)	160000	70000	50000	-	-
Value of Machines (Rs)	550000	440000	330000	220000	110000
Number of Workers	12	6	3	6	3
Direct Wages (Rs)	56000	21000	35000	14000	14000

Prepare a statement showing Primary Distribution of Overheads.

OR

X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6

Q2.B. A production Department provides the following information about a worker: **(20)**

Days	Hours Worked
Monday	10
Tuesday	9
Wednesday	11
Thursday	10
Friday	9
Saturday	8

- Normal working hours per day - 8
- Normal rate per hour – Rs 0.5
- Overtime rate : Upto 9 hours in a day at single rate and over 9 hours in a day at double rate or Upto 48 hours in a week at single rate and over 48 hours at double rate, whichever is more beneficial to the workman
- Dearness Allowance 150% of normal wages
- Bonus 10% of normal wages and dearness allowance
- Employer's contribution to PF 13% of normal wages and dearness allowance
- Employer's contribution to ESI 3% of normal wages and dearness allowance
- Employee's Contribution to PF and to ESI is same as that of employer.
  Output in the week was 32 units.

You are required to calculate:

(a) Gross Wages earned and Net Wages payable to a worker this week.
(b) Cost of labour per hour and per unit of output.

Q.3.A.1. Sudha Ltd. Needs 2400 units of raw material annually. The cost per unit is Rs. 20. Ordering cost is Rs.600. Carrying cost is 40% PA.
Compute the following **(10)**

1. Economic Order Quantity
2. number of orders per year
3. Time between 2 consecutive orders.
4. Total ordering cost

Q.3.A.2. Two components X and Y are consumed as follows: **(10)**

Normal usage	200 units per week	
Minimum usage	100 units per week	
Maximum usage	400 units per week	
Re-order quantity	X 1600 units	Y 2000 units
Re-order period	X - 6-8 weeks	Y – 3-5 weeks

Calculate for each component – Minimum Level, Maximum Level and average stock level

OR

X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6

Q3.B. Praneel Manufacturing Company gives you the following particulars for the year 2024. Production and sales during the year was 5000 units. **(20)**

Particulars	₹
Materials	125000
Direct wages	75000
Administrative overhead (Fixed)	50000
Sales	600000
Profit	125000
Factory overheads :-	
Fixed	50000
Variable	100000
Selling and Distribution overheads :-	
Fixed	30000
Variable	45000

The company has worked to its maximum capacity of 5000 units during 2024. The management has decided to increase production capacity to 7500 units for the year 2025 and it is estimated that:
(i) All variable expenditure will rise by 10%.
(ii) All fixed overheads will increase by 20%.
(iii) Selling Price per Unit will remain unchanged for the year 2025.
Prepare a statement showing total as well as unit cost and profit for 2024. Also prepare a statement showing estimated profit for 2025 taking into consideration the changes in 2025

Q 4.A.1. From the following particulars, prepare Reconciliation Statement and Ascertain Costing Profit/ Loss Net Profit as per financial P&L A/c ₹ 25,000, Opening Stock was overvalued by ₹ 1,000 in Cost Accounts as compared to financial accounts. Office overheads charged in Financial Books ₹10,000 but recovered in Cost ₹ 20,000
Interest Expense ₹600.
Notional Salary of Proprietor in Cost ₹10,000
Rent Received ₹6,000.
Closing Stock as per financial books ₹8,100
Whereas in Cost books it was ₹9,500. **(10)**

Q4.A.2. From the information available you are required to find the value of stock as on 31.12.2023 under FIFO method **(10)**

Stock on 1.12.2023	10000 units @ Rs. 7 per unit
Purchases: -	
18.12.2023	8400 units @ Rs. 6.5 per unit
23.12.2023	7600 units @ Rs. 4.5 per unit
Sales: -	
7.12.2023	2400 units
16.12.2023	5200 units
19.12.2023	3600 units
30.12.2023	6800 units

X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6

OR

Q4.B.1. A machine costs Rs.6,00,000 and is deemed to have a scrap value of 5% at the end of its effective life of 12 years.
Ordinarily the machine is expected to run for 900 hours per year, but it is estimated that 100 hours of the time will be lost for normal repairs and maintenance. Other details in respect of machine shop are as under:

Details	Rs.
Shop Supervisor's monthly remuneration	30000
General lighting of the shop per month	4500
Rent of shop per year	144000
Cost of repairs and maintenance per machine	12000
Annual wages, bonus, and provident fund contribution of operators for the Shop	240000
Insurance premium for one machine per annum	35000
Power consumption of one machine per hour 10units @ Rs. 2.5 per unit	

There are two identical machines in the shop.

Compute the **machine hour rate** from the above details. **(10)**

Q4.B.2. In a manufacturing concern the daily wage rate is Rs.5. The standard output in a 6 day week is 400 units representing 100% efficiency. The daily wage rate is paid without bonus to those workers who show upto 66 2/3% of the efficiency standard. Beyond this there is a bonus payable on a graded scale as below:

i. 82% efficiency - 5% bonus
ii. 90% efficiency - 9% bonus
iii. 100% efficiency -20% bonus
iv. Further increase of 1% for every 1% further rise in efficiency.

In a 6 day week,
Aditya produced 360 units, Binod produced 328 units, Chetan produced 400 units, Dinesh produced 416 units and Esha produced 260 units.
Calculate the earnings of each worker. **(10)**

Q5. Answer the following questions.

A. Distinguish between financial accounting and cost accounting. **(10)**
B. Explain Classification of cost on the basis of function? **(10)**

OR

Q5. Write short notes **(Any four).** **(20)**

a) Cost estimation
b) FIFO
c) Halsey premium plan
d) Variable cost
e) Under absorption of overheads
f) Reorder level

X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6

मराठी अनुवाद

वेळ : ३ तास **गुण: १००**

सूचना :

(१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(२) उजवीकडील आकडे प्रश्नांना दिलेले पूर्ण गुण दर्शवतात.

(३) आवश्यक तेथे गणन टिपा तुमच्या उत्तराचा भाग बनल्या पाहिजेत.

(४) जेथे आवश्यक असेल तेथे दोन दशांश आकडयापर्यंत गणना करा.

(५) साध्या गणकयंत्राचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

(६) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका प्रमाण मानवी.

प्र. १) अ) सर्वात योग्य पर्याय निवडा आणि पूर्ण वाक्य पुन्हा लिहा. **(कोणताही १०)** **(१०)**

१) _____ परिवर्तनीय परीव्यायाचे उदाहरण नाही.
अ) थेट साहित्य ब) थेट वेतन क) थेट खर्च ड) कारखाना भाडे

२) उत्पादनाची मात्रा वाढते किंवा कमी होते परंतु प्रति एकक परिव्यय स्थिर राहतो त्यास_____म्हणतात.
अ) निश्चित परिव्यय ब) परिवर्तनीय परिव्यय क) अर्ध परिवर्तनीय परिव्यय ड) बुडीत परीव्यय

३) लॉक अप कॅपिटलचा परिव्ययचा_____ हा एक भाग आहे.
अ) आदेश परिव्यय ब) वहन परिव्यय क) विक्री परिव्यय ड) प्रशासन परिव्यय

४) _____येथे साठा पोहोचल्यावर खरेदी आदेश दिल्या जातात.
अ) पुन:आदेश पातळी ब) किमान पातळी क) सरासरी पातळी डी) धोक्याची पातळी

५) _____ ह्या मोबदला प्रणाली मध्ये उत्पादनात घालवलेल्या तासाच्या आधारे वेतन दिले जाते.
अ) वेळ दर प्रणाली ब) टेलरची डिफरेंशियल पीस दर प्रणाली क) मेरिक डिफरेंशियल पीस दर प्रणाली ड) पीस दर प्रणाली

६) हॅल्सी प्रीमियम योजनेअंतर्गत बोनस _____वर दिला जातो.
अ) २५% वेळेची बचत ब) ५०% वेळेची बचत क) १००% वेळेची बचत ड) ७५% वेळेची बचत

७) प्रकाश खर्च_____आधारावर विभागणी केली जाते.
अ) कर्मचाऱ्यांची संख्या ब) थेट वेतन क) प्रकाश बिंदूंची संख्या ड) साठ्याचे मूल्य

८) उपपरीव्ययाचे दुय्यम वितरण_____म्हणतात.
अ) उपपरीव्ययाचे वाटप ब) उपपरीव्ययाचे वाटप क) उपपरीव्ययाचे पुन्हा वाटप ड) उपपरीव्ययाचे वाटप

९) पुरवठा मोटार वरील घसारा हा एक _____चा घटक आहे.
अ) प्राथमिक परिव्यय ब) कार्य उपपरीव्यय क) प्रशासन उपपरीव्यय ड) विक्री आणि वितरण उपपरीव्यय

१०) कार्य व्यवस्थापक वेतन हा एक _____चा घटक आहे.
अ) प्राथमिक परिव्यय ब) कार्य उपपरीव्यय क) प्रशासन उपपरीव्यय ड) विक्री आणि वितरण उपपरीव्यय

X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6

११) सामंजस्य विधानात परिव्यय लेखांकनामध्येमध्ये कारखाना उपपरिव्यय जास्त शोषून घेतल्यावर_____ जाते.

अ) खर्चाच्या नफ्यात जोडलेले ब) नफ्याच्या खर्चात जोडलेले

क) आर्थिक नफ्यात जोडले ड) दुर्लक्ष करतात

१२) परिव्यय लेखांकनामध्ये सुरुवातीच्या साठ्याचे मूल्यांकन कमी घेतल्यास सामंजस्य विधानात _____ जाते.

अ) आर्थिक नफ्यात वजावट ब) खर्चाच्या नफ्यात वजा क) खर्चाच्या नफ्यात जोडले ड) दुर्लक्ष करतात

प्र. १) ब) खालील विधाने सत्य किंवा असत्य आहेत हे सांगा: **(कोणतेही दहा)** **(१०)**

१. भूतकाळात झालेल्या खर्चाला बुडीत परिव्यय म्हणतात.

२. निर्णय घेण्याशी संबंधित नसलेल्या परिव्यलाला संधी खर्च म्हणतात.

३. प्रथम येणे प्रथम जाणे पद्धती अंतर्गत साठा सरासरी दराने जारी केला जातो.

४. नियतकालिक साठा प्रणाली अंतर्गत साठ्याचे मूल्य विशिष्ट तारखेला दिले जाते.

५. साठा लेखावही हे बिन पत्रक सारखेच असते.

६. हॅल्सी प्रीमियम योजनेअंतर्गत वेळेची मजुरी हमी दिली जाते.

७. पर्यवेक्षकाचा पगार हा स्थायी खर्च आहे.

८. खानावळ खर्च कर्मचाऱ्यांच्या संख्येच्या आधारावर विभागला जातो.

९. परिव्यय पत्रकामध्ये प्रति एकक विक्री परिव्यय निर्मित नगाच्या संख्येच्या आधारे मोजली जाते.

१०. विक्री आणि वितरण उपपरीव्यय अंतर्गत जावक भाडे दर्शविला जातो.

११. मालमत्तेच्या विक्रीतील तोटा परिव्यय लेखाजोखामध्ये नोंदवला जातो.

१२. परिव्यय लेखाजोखामधील कारखाना उपपरीव्यायाची कमी वसुली आर्थिक नफ्यात कपात केली जाईल.

प्र.२अ. XYZ Ltd मध्ये पाच विभाग आहेत: P, Q. आणि R हे उत्पादन विभाग आहेत. M आणि N हे सेवा विभाग आहेत. **(२०)**

खर्चाचे खालील अंदाज उपलब्ध आहेत:

तपशील	रु.
सामान्य उपपरीव्यय (थेट वेतनाच्या प्रमाणात)	२५००००
मशीन्सची दुरुस्ती आणि देखभाल	३००००
साठ्याचा आग विमा	४९०००
भाडे	१०८०००
पर्यवेक्षण	५००००
शक्ती	९९०००

X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6

इतर अंदाजे तपशील खालीलप्रमाणे आहेत:

तपशील	P	Q	R	M	N
मशीनची अश्वशक्ती	५	३	३	-	-
मजल्यावरील जागा क्षेत्र (चौ. फूट)	१८०	९०	१२०	९०	६०
साठ्याचे मूल्य (रु.)	१६००००	७००००	५००००	-	-
मशीनचे मूल्य (रु.)	५५००००	४४००००	३३००००	२२००००	११००००
कामगारांची संख्या	१२	६	३	६	३
थेट वेतन (रु.)	५६०००	२१०००	३५०००	१४०००	१४०००

उपपरीव्ययचे प्राथमिक वितरण दर्शविणारे विधान तयार करा.

किंवा

प्र.२.ब. उत्पादन विभाग कामगाराबद्दल खालील माहिती प्रदान करतो: **(२०)**

दिवस	काम केले तास
सोमवार	१०
मंगळवार	९
बुधवार	११
गुरुवार	१०
शुक्रवार	९
शनिवार	८

- दररोज सामान्य कामाचे तास - ८
- सामान्य दर प्रति तास – रु ०.५
- अधिकवेळ दर: एका दिवसात ९ तासांपर्यंत एकपट दराने आणि दिवसात ९ तासांपेक्षा जास्त दुप्पट दराने किंवा आठवड्यात ४८ तासांपर्यंत एकपट दराने आणि ४८ तासांपेक्षा जास्त दुप्पट दराने, जे काम करणाऱ्यासाठी अधिक फायदेशीर असेल ते.
- सामान्य वेतनाच्या १५०% महागाई भत्ता
- सामान्य वेतन आणि महागाई भत्त्याच्या १०% बोनस
- सामान्य वेतन आणि महागाई भत्त्याच्या १३% पीएफमध्ये नियोक्त्याचे योगदान
- सामान्य वेतन आणि महागाई भत्त्याच्या ३% ईएसआयमध्ये नियोक्त्याचे योगदान
- पीएफ आणि ईएसआयमध्ये कर्मचाऱ्यांचे योगदान नियोक्त्याइतकेच आहे.

आठवड्यात उत्पादन ३२ नग होते.

आपल्याला गणना करणे आवश्यक आहे:

(अ) या आठवड्यात कामगाराला एकूण देय ढोबळ मजुरी आणि निव्वळ मजुरी.

(ब) प्रति तास मजुरीची परिव्यय आणि उत्पादनाच्या प्रति नग परिव्यय.

X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6

प्र.३.अ.१. सुधा लि.ला दरवर्षी २४०० नग कच्च्या मालाची गरज असते. प्रति नग खर्च रु. २०. आदेशाची किंमत रु. ६०० आहे. वार्षिक परिवर्तनिय परिव्यय ४०% आहे.
खालील गणना करा. **(१०)**

१. आर्थिक आदेश प्रमाण
२. दर वर्षी आदेशची संख्या
३. सलग २ आदेश दरम्यानचा वेळ.
४. एकूण आदेश परिव्यय

प्र.३.अ.२. X आणि Y हे दोन घटक खालीलप्रमाणे वापरतात: **(१०)**

सामान्य वापर	दर आठवड्याला २०० नग
किमान वापर	दर आठवड्याला १०० नग
कमाल वापर	दर आठवड्याला ४०० नग
पुन्हा आदेश संख्या	X १६०० नग Y २००० नग
पुन:आदेश कालावधी	X - ६-८ आठवडे Y - ३-५ आठवडे

प्रत्येक घटकासाठी गणना करा - किमान पातळी, कमाल पातळी आणि सरासरी साठा पातळी

किंवा

प्र.३.ब. प्रणील मॅन्युफॅक्चरिंग कंपनी तुम्हाला २०२४ वर्षासाठी खालील तपशील देते. वर्षभरात उत्पादन आणि विक्री ५००० नग होती. **(२०)**

तपशील	₹
साहित्य	१२५०००
थेट वेतन	७५०००
प्रशासकीय उपपरीव्यय (निश्चित)	५००००
विक्री	६०००००
नफा	१२५०००
कारखाना उपपरीव्यय :-	
निश्चित	५००००
चल	१०००००
विक्री आणि वितरण उपपरीव्यय :-	
निश्चित	३००००
चल	४५०००

कंपनीने २०२४ मध्ये ५००० नगच्या कमाल क्षमतेपर्यंत काम केले आहे. व्यवस्थापनाने २०२५ सालासाठी उत्पादन क्षमता ७५०० नगपर्यंत वाढवण्याचा निर्णय घेतला आहे आणि असा अंदाज आहे:

(i) सर्व परिवर्तनीय परिव्यय १०% ने वाढतील.
(ii) सर्व निश्चित उपपरीव्यय २०% ने वाढतील.
(iii) प्रति नग विक्री किंमत वर्ष २०२५ साठी अपरिवर्तित राहील.

X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6

२०२४ साठी एकूण तसेच नग परिव्यय आणि नफा दर्शविणारे विधान तयार करा. तसेच २०२५ मधील बदल विचारात घेऊन २०२५ साठी अंदाजे नफा दर्शविणारे विधान तयार करा.

प्र. ४.अ.१ खालील तपशिलांवरून, सामंजस्य विवरण तयार करा आणि परिव्यय नफा/तोटा निश्चित करा. निव्वळ नफा आर्थिक नफा तोटा पत्रक नुसार ₹ २५,०००, आर्थिक खात्यांच्या तुलनेत खर्च खात्यांमध्ये सुरुवात साठा ₹ १,००० ने जास्तमुल्य झाला. आर्थिक पुस्तकात कार्यालय उपपरीव्यय ₹ १०,००० आकारले जातात परंतु परिव्यय पुस्तकात ₹ २०,००० वसूल केली जाते.
व्याज खर्च ₹ ६००.
मालकाचा काल्पनिक पगार ₹ १०,०००
भाडे ₹ ६,००० मिळाले.
आर्थिक पुस्तकांनुसार ₹ ८,१०० बंद साठा
तर परीव्ययाच्या पुस्तकांमध्ये ते ₹ ९,५०० होते. **(१०)**

प्र.४.अ.२. उपलब्ध माहितीवरून तुम्हाला प्रथम येणे प्रथम जाणे पद्धतीने ३१.१२.२०२३ रोजीचे साठ्याचे मूल्य शोधणे आवश्यक आहे. **(१०)**

१.१२.२०२३ रोजी साठा	१०००० नग @ रु. ७ प्रति नग
खरेदी:-	
१८.१२.२०२३	८४०० नग @ रु. ६.५ प्रति नग
२३.१२.२०२३	७६०० नग @ रु. ४.५ प्रति नग
विक्री:-	
७.१२.२०२३	२४०० नग
१६.१२.२०२३	५२०० नग
१९.१२.२०२३	३६०० नग
३०.१२.२०२३	६८०० नग

किंवा

प्र.४.ब.१. एका यंत्राची किंमत ६,००,००० रुपये आहे आणि १२ वर्षांच्या प्रभावी आयुष्याच्या शेवटी त्याचे भंगार मूल्य ५% आहे असे मानले जाते.
साधारणपणे यंत्र दर वर्षी ९०० तास चालणे अपेक्षित आहे, परंतु साधारण दुरुस्ती आणि देखभालीसाठी १०० तास वाया जातील असा अंदाज आहे. यंत्र दुकानाच्या संदर्भात इतर तपशील खालीलप्रमाणे आहेत:

तपशील	रु.
दुकान पर्यवेक्षकाचे मासिक मानधन	३००००
दरमहा दुकानाची सामान्य प्रकाशयोजना	४५००
दर वर्षी दुकानाचे भाडे	१४४०००
प्रति यंत्र दुरुस्ती आणि देखभाल खर्च	१२०००
दुकानासाठी चालकचे वार्षिक वेतन, बोनस आणि भविष्य निर्वाह निधीचे योगदान	२४००००
वर्षाला एका यंत्रासाठी विमा प्रीमियम	३५०००
एका यंत्राचा वीज वापर प्रति तास १० नग @ रु. २.५ प्रति नग	

X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6

दुकानात दोन एकसारख्या मशीन आहेत.
वरील तपशिलांवरून यंत्र तास दराची गणना करा. **(१०)**

प्र.४.ब.२. उत्पादन क्षेत्रातील दैनंदिन मजुरीचा दर रु.५ आहे. ६ दिवसांच्या आठवड्यात मानक उत्पादन ४०० नग आहे जे १००% कार्यक्षमता दर्शवते. जे कामगार कार्यक्षमता मानकाच्या ६६ २/३% पर्यंत दाखवतात त्यांना दैनंदिन मजुरी दर बोनसशिवाय दिला जातो. या पलीकडे खालीलप्रमाणे श्रेणीबद्ध प्रमाणावर देय बोनस आहे:

i ८२% कार्यक्षमता - ५% बोनस
ii ९०% कार्यक्षमता - ९% बोनस
iii **१००%** कार्यक्षमता -२०% बोनस
iv कार्यक्षमतेत आणखी वाढ प्रत्येक १% साठी १% ची पुढील वाढ.

६ दिवसांच्या आठवड्यात,
आदित्यने ३६० नग, बिनोदने ३२८ नग, चेतनने ४०० नग, दिनेशने ४१६ नग आणि ईशाने २६० नगचे उत्पादन केले.
प्रत्येक कामगाराच्या कमाईची गणना करा. **(१०)**

प्र.५. पुढील प्रश्नांची उत्तरे द्या.
अ. आर्थिक लेखा आणि परिव्यय लेखामधील फरक ओळखा. **(१०)**
ब. कार्याच्या आधारे परीव्यायाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा? **(१०)**

किंवा

प्र.५. थोडक्यात उत्तरे लिहा **(कोणतेही चार).** **(२०)**

अ) परीव्यायाचा अंदाज
ब) प्रथम येणे प्रथम जाणे (FIFO) पद्धत
क) Halsey प्रीमियम योजना
ड) परिवर्तनीय परिव्यय
इ) कमी उपपरीव्ययचा शोषण
फ) पुन: आदेश पातळी

X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6X51Y3FAED6

Time : 3:00 Hours **Marks : 100**

Note: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicates full marks.

Q.1(A) Fill in the blanks with an appropriate words . (Any 10) **10**

1 Management is a _____, defining as a systematic and organized body of knowledge.(Science / Art / Profession / Economy)
2 _____ is a prerequisite to planning.
(Forecasting / Decision making / Problem solving / Evaluation)
3 ____ organization is a combination of two or more organization.
(Functional / committee / Matrix / Informal)
4 _____ is a process of finding and attracting eligible and capable applicants for employment.
(Recruitment / Selection / Job analysis/ Performance appraisal)
5 _____ is called as father of scientific management.
(Henry Fayol / Peter Drucker / Fredrick Taylor / Elton Mayo)
6 The plan formulated for various divisions of the company is called as ____ planning.
(Corporate / Departmental / Budget / System)
7 _____ means dispersion of authority.
(Delegation / Decentralization / Centralization / Allocation)
8 The shifting of trainees from one job to another is called as _____.
(Job rotation / Job Enlargement / Job analysis / Job Responsibility)
9 _____ approach, also known as situation approach.
(Contingency / System / Administrative / Scientific)
10 _____ is a result oriented.
(Piece rate method / MBO / Obstacles / Problems)
11 _____ organization also called as network organization.
(SBU / Virtual / Informal / Functional)
12 _____ not only improves job performance but also brings the growth of the personality.
(Management / Planning / Organization / Development)

Q.1(B) State whether the following statements are True or False. (Any 10) **10**

1 The top level managers make long term plans.
2 A good plan must be based on realistic situations.
3 Lack of responsibility is one of the limitations of functional organization.
4 Training is the act of increasing the skills of an employee for doing a particular job.
5 There are four level of management.
6 Planning should be rigid.
7 Responsibility can be easily delegated.
8 Mentoring is always done by junior internal person.
9 Management is also as an art and a science.
10 MBO is a continuous process.
11 Committee is another form of formal group.
12 In the Horn effect, the superior evaluate the worker only on some negative qualities.

X51Y8F3FBFX51Y8F3FBFX51Y8F3FBFX51Y8F3FBF

Q.2 Answer any two of the following. **15**

a What is management? Explain the various characteristics of the management.
b Discuss on Administrative School.
c Explain the various functions of management.

Q.3 Answer any two of the following. **15**

a Explain the meaning and nature of planning.
b What are the various components of planning?
c State briefly the importance of MBO.

Q.4 Answer any two of the following. **15**

a Define organizing. Explain the principles of organization.
b Explain the types of organizational charts with suitable diagram.
c Describe the merits of virtual organization.

Q.5 Answer any two of the following. **15**

a Explain the importance of human resources in the organization.
b What are the sub - elements of Job specification?
c State briefly traditional methods of performance appraisal.

Q.6 Write short notes on : (Any Four) **20**

a Various managerial skills
b Importance of Informal organization
c Process of planning
d Any five types of training
e Advantages of SBU
f External sources of recruitment

X51Y8F3FBFX51Y8F3FBFX51Y8F3FBFX51Y8F3FBF

मराठीरुपातं

वेळ: ३:०० तास **गुण: १००**

टीप: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र . १ (अ) योग्य शब्दाने रिक्त जागा भरा . (कोणताही १०) **१०**

१ व्यवस्थापन हे एक ____ आहे, जे ज्ञानाचे पद्धतशीर आणि संघटित संघटना म्हणून परिभाषित आहे.
(शास्त्र / कला / व्यवसाय / अर्थव्यवस्था)

२ नियोजनासाठी ____ ही एक पूर्व शर्त (पूर्वापेक्षित) आहे.
(अंदाज बांधणे / निर्णय घेणे / समस्या सोडवणे / मूल्यमापन)

३ ___ संघटना ही दोन किंवा अधिक संघटनांचे संयोजन आहे.
(कार्यात्मक / समिती / मॅट्रिक्स / अनौपचारिक)

४ ____ ही रोजगारासाठी पात्र आणि सक्षम अर्जदारांना शोधण्याची आणि आकर्षित करण्याची प्रक्रिया आहे. (भरती / निवड / कार्य विश्लेषण / कामगिरी मूल्यमापन)

५ _____ यांना शास्त्रीय व्यवस्थापनाचे जनक असे म्हटले जाते.
(हेन्री फेओल / पीटर ड्रकर / फ्रेडरिक टेलर / एल्टन मेयो)

६ कंपनीच्या विविध विभागांसाठी तयार केलेल्या योजनेला ____ नियोजन असे म्हणतात.
(कॉर्पोरेट / विभागीय / अंदाजपत्रक / पद्धती)

७ ____ म्हणजे अधिकाराचे विखुरणे होय.
(प्रदान / विकेंद्रीकरण / केंद्रीकरण / वाटप)

८ प्रशिक्षणार्थी एका कामातून दुसऱ्या कामावर स्थलांतरित होण्याला ____ असे म्हणतात.
(कार्य परिभ्रमण / कार्य विस्तारीकरण / कार्य विश्लेषण / कार्य जबाबदारी)

९ _____ दृष्टीकोन, ज्याला परिस्थिती दृष्टीकोन देखील म्हणतात.
(आकस्मिकता / प्रणाली / प्रशासकीय / शास्त्रीय)

१० ____ परिणाम देणारे आहे.
(पीस रेट पद्धत / एम बी ओ / अडथळे / समस्या)

११ _____ संघटनाला नेटवर्क संघटना असेही म्हणतात.
(एसबीयू / आभासी / अनौपचारिक / कार्यात्मक)

१२ _____ केवळकर्मचाऱ्यांची कामगिरीच सुधारत नाही तर व्यक्तिमत्वाची वाढ देखील करते.
(व्यवस्थापन/नियोजन/ संघटना /विकास)

प्र . १(ब) खालील विधाने सत्य की असत्य आहेत ते सांगा. (कोणतेही १०) **१०**

१ वरिष्ठ स्तरीय व्यवस्थापक दीर्घकालीन योजना तयार करतात.
२ एक प्रभावी नियंत्रण वास्तववादी परिस्थितीवर आधारित असावी.
३ जबाबदारीचा अभाव ही कार्यात्मक संघटनेच्या मर्यादांपैकी एक आहे.
४ प्रशिक्षण हे विशिष्ट काम करण्यासाठी कर्मचाऱ्याचे कौशल्य वाढविण्याचे कार्य आहे.

X51Y8F3FBFX51Y8F3FBFX51Y8F3FBFX51Y8F3FBF

५ व्यवस्थापनाचे चार स्तर आहेत.
६ नियोजन तटस्थ असावे.
७ जबाबदारी सहज सोपवता येते.
८ मेंटॉर (सल्लागार) नेहमी अंतर्गत कनिष्ठ व्यक्तीद्वारे केले जाते.
९ व्यवस्थापन हे एक कला आणि शास्त्रही आहे.
१० एम बी ओ ही एक सतत चालणारी प्रक्रिया आहे.
११ समिती हे औपचारिक गटाचे दुसरे रूप आहे.
१२ हॉर्न परिणामामध्ये, वरिष्ठ केवळ काही नकारात्मक गुणांवर कर्मचाऱ्यांचे मूल्यांकन करतात.

प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. **१५**

अ व्यवस्थापन म्हणजे काय? व्यवस्थापनाची विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब प्रशासकीय स्कुल (शाळा) या वर चर्चा करा.
क व्यवस्थापनाची विविध कार्ये स्पष्ट करा.

प्र. ३ खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. **१५**

अ नियोजनाचा अर्थ आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब नियोजनाचे विविध घटक कोणते आहेत?
क एम बी ओ चे महत्व थोडक्यात सांगा.

प्र. ४ खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. **१५**

अ संघटनची व्याख्या लिहा. संघटनेची तत्त्वे स्पष्ट करा.
ब संघनात्मक तक्त्यांचे प्रकार योग्य आकृतीसह स्पष्ट करा.
क आभासी संघटनेच्या फायद्यांचे वर्णन करा.

प्र. ५ खालीलपैकी कोणत्याही दोनची उत्तरे द्या. **१५**

अ संघटनेतील मनुष्य बळ संसाधनांचे महत्त्व समजावून सांगा.
ब कार्य निकषचे उप-घटक काय आहेत?
क कामगिरी मूल्यमापनाच्या पारंपारिक पद्धती थोडक्यात सांगा.

प्र. ६ खालील टीप लिहा: (कोणत्याही चार) **२०**

अ विविध व्यवस्थापकीय कौशल्ये
ब अनौपचारिक संघटनेचे महत्त्व
क नियोजनाची प्रक्रिया
ड प्रशिक्षणाच्या कोणत्याही पाच प्रकार
इ एस बी यू चे फायदे
फ भर्तीचे बाह्य स्रोत

X51Y8F3FBFX51Y8F3FBFX51Y8F3FBFX51Y8F3FBF

Time: 3 hrs. **Total Marks: 100**

N.B. 1) All questions are compulsory
2) Figures to the right indicate full marks
3) Working notes should form part of your answer
4) Use of simple calculator is allowed

Q.1 A) Match the following items from column A with column B (any ten) **(10)**

Column A	Column B
1) Capital Reserve	a) No new company is formed
2) Provision for Income Tax	b) Consolidation of Shares
3) Sales Commission	c) Debit Side of Capital Reduction a/c
4) Internal Reconstruction	d) Other expenses
5) Conversion of Shares from smaller denomination to larger denomination	e) Debit side of Bank a/c
6) Payment of Reconstruction Expenses	f) Reports certain types of wrongdoing
7) Buyback less than 10% of paid up equity capital and free reserves	g) Short term provisions
8) Escrow Account	h) Authorized by Board of Directors.
9) Profit on Sale of Investment	i) Required for buyback process
10) Pre-acquisition dividend	j) Debit Side of Investment a/c
11) Whistle blower	k) 2% of Net Profit
12) CSR	l) Credited to Investment a/c
	m) Reserve & Surplus

Q.1 B) State whether the following statements are true or false (any ten) **(10)**

1) Income received in advance should be recorded in Other Current Liabilities.
2) Mining Rights is a Intangible Asset.
3) Finance cost means the cost incurred by a company on borrowings/ loans taken.
4) Internal Reconstruction needs to represent a true and fair view of the financial position of the company.
5) Alteration of share capital is a method of internal reconstruction.
6) Upon surrender of shares by shareholder, the share capital account should be debited.
7) To increase earnings per share is one of the objectives of buyback of shares.
8) Dividend Equalization Reserve is a part of divisible profit and it is available for buyback of shares.
9) Equity Share is an example of fixed earning security.
10) Long term investments are valued at cost or market value whichever is lower.
11) Ethical behavior should be practiced with employees only.
12) Unethical behavior increases reputation of the company.

Q.2 A) The following balances of ledger accounts have been extracted from the books of accounts of Duplesis Ltd; for the year ended 31st March 2024. **(20)**

Particulars	Debit Rs.	Credit Rs.
Building	18,00,000	
Furniture	1,80,000	
Motor Vehicle	1,72,500	
Investment (long term)	12,07,500	

X51YBA786DX51YBA786DX51YBA786DX51YBA786D

Purchases	22,50,000	
Stock (1st April 2023)	12,00,000	
Debtors	8,40,000	
Advance against construction of Building	3,90,000	
Cash and Bank Balance	5,16,000	
Share Capital (Shares of Rs. 100 each)		30,00,000
Creditors		10,50,000
Sales		52,50,000
Profit and loss account (1st April 2023)		60,000
Dividend Received		30,000
Salaries and Wages	6,60,000	
Directors Fees	24,000	
Electricity Charges	75,000	
Rent, Rates and Taxes	30,000	
Auditors fees	45,000	
Total	**93,90,000**	**93,90,000**

Additional information:

1) Provide depreciation @10% on all fixed assets

2) Stock has been valued at Rs. 10, 80,000 on 31st March 2024.

3) There has been a loss of stock by fire of Rs. 1, 50,000. However, the insurance company admitted the claim of Rs. 1, 20,000 only.

4) Provide for taxation @40%

5) The directors have proposed dividend @20%

You are requested to prepare, statement of profit and loss for the year ended 31st March 2024 and Balance sheet of Duplesis ltd. as at that date.

OR

Q.2 B) Following transactions of 10% Debentures of Rs. 100 each of Sanju Ltd; appears in the books of Mr. Ponting. **(20)**

Interest is payable on 30th June and 31st December every year. On 1st April 2023 he held 1,500, 10% Debentures at a cost of Rs. 1,45,500. Mr. Ponting provided following details of transactions taken place in the financial year 2023-24:

Date	Transaction
01/05/2023	Purchased 2,250 10% Debentures at Rs. 102 cum- interest.
01/06/2023	Sold 2,250, 10% Debentures at Rs. 103 Cum- Interest
01/11/2023	Purchased 3,375, 10% Debentures at Rs. 99 ex- interest
01/12/2023	Sold 2,700, 10% Debentures at Rs. 100 ex interest.
01/02/2024	Purchased 1,125, 10% Debentures at Rs. 101 ex- interest
01/03/2024	Sold 2,850, 10% Debentures at Rs. 104 cum- interest.

You are required to prepare Investment in 10% Debentures account in the books of Mr. Ponting for the year ended 31st March 2024.

Q.3 A) The following is the Balance Sheet of Ruturaj Ltd; as at 31st March 2024. **(20)**

Particulars	Note No.	Amount Rs.
I. Equity and Liabilities:		
1) Shareholders Funds		
a) Share Capital (40,000 Equity Shares of Rs. 100 each)		40,00,000
b) Reserve & Surplus:		
i) Capital Reserve		50,000

X51YBA786DX51YBA786DX51YBA786DX51YBA786D

ii) Profit & Loss a/c (Debit Balance)		(39,60,000)
2) Non-current liabilities:		
a) Long term borrowings:		
i) 12 % Debentures		10,00,000
ii) Bank Loan		1,10,000
3) Current Liabilities:		
a) Trade Payables (Trade Creditors)		6,00,000
b) Other Current Liabilities (Outstanding Debenture Interest)		2,40,000
Total		**20,40,000**
II. Assets:		
1) Non- Current Assets:		
a) Property, Plant & Equipment		
i) Tangible Assets		
Land & Building		3,00,000
Plant & Machinery		6,00,000
Furniture		1,60,000
ii) Intangible Assets		
Goodwill		1,00,000
iii) Other non-current assets:		
Discount on issue of Debentures		40,000
2) Current Assets:		
a) Inventories (Stock)		7,00,000
b) Trade Receivables (Trade Debtors)		1,20,000
c) Cash & Cash equivalents (Cash at Bank)		20,000
Total		**20,40,000**

The following scheme of internal reconstruction is executed:

i) Equity Shares are reduced to Rs. 5 per share. They are then consolidated in to 20,000 equity shares of Rs. 10 each.

ii) Debenture holders agree to forgo outstanding debenture interest. As a compensation, 12% Debentures are converted in to 14% Debentures.

iii) Trade Creditors are given the option to either accept 50% of their claim in cash in full settlement or to convert their claim in to equity shares of Rs. 10 each. Creditors of Rs. 4,00,000 opted for shares in satisfaction of their claim and remaining opted for cash.

iv) To make payment to trade creditors opting for cash payment, to repay bank loan and to augment the working capital, the company issued 1,00,000 equity shares of Rs. 10 each at par, the entire amount being payable with the application. The shares were fully subscribed.

v) Land and Building is revalued at Rs. 4, 50,000, whereas the plant and Plant & Machinery is written down to Rs. 4, 20,000. A provision of ₹ 10,000 is to be made for doubtful debts.

You are required to pass the journal entries and prepare the Balance Sheet after reconstruction.

OR

Q.3 B) Mr. Macmilan entered in to following transactions of Equity Shares of Rs. 100 each of Boult Ltd; **(10)**

Date	No. of shares	Transactions
01/04/2023	1,000	Cost Rs. 2,30,000 (Opening)
01/06/2023	500	Purchase @ Rs. 220 per share
01/10/2023	1,000	Bonus Shares Received
01/01/2024	700	Sale @ Rs. 240 per share

X51YBA786DX51YBA786DX51YBA786DX51YBA786D

On 31st August 2023, Dividend @ Rs. 30 per Share was received for the year ended 31st March 2023.

You are requested to prepare Investment Account in the books of Mr. Macmilan for the year ended 31st March 2024.

Q.3 C) Following is the summarized Balance Sheet of Polard ltd; as on 31st March 2024. **(10)**

Liabilities	Amount Rs.	Assets	Amount Rs.
80,000 Equity Shares of Rs.10 each fully paid	8,00,000	Building	32,00,000
		Machinery	21,00,000
General Reserve	18,00,000	Trade Receivables	3,00,000
Capital Reserve	4,00,000	Bank Balance	10,00,000
Debenture Red. Reserve	2,00,000	Cash in Hand	8,00,000
10% Debentures	40,00,000		
Creditors	2,00,000		
	74,00,000		74,00,000

By Considering all the legal requirements, company decided to buyback 20,000 Equity Shares at offer price of Rs. 40 per Share.

You are requested to pass journal entries for buyback of 20,000 Equity Shares and Prepare note of Reserve & Surplus.

(**Note: Calculation of maximum number of shares is not required**)

Q.4 A) Following is the Balance Sheet of Mr. Shephard Ltd; As on 31st March 2024. **(20)**

Liabilities	Amount Rs.	Assets	Amount Rs.
Equity Shares (Rs. 10)	37,50,000	Fixed Assets	45,00,000
General Reserve	26,25,000	Investments	37,50,000
Securities Premium	1,25,000	Bank	22,50,000
P&L a/c	10,00,000	Other Current Assets	37,50,000
10% Debentures	30,00,000		
Bank Loan	7,50,000		
Sundry Creditors	30,00,000		
	1,42,50,000		1,42,50,000

The Company decided to buy back its equity shares, for this purpose the company took the following steps:

i) Issued 22,500, 12% Preference Shares of Rs. 10 each at a premium of 5%.

ii) Issued 1,500, 10% Debentures of Rs. 100 each at par.

iii) It sold 50% of its Investment at a profit of 20%.

You are required to:

a) Ascertain Maximum number of equity shares that can be bought back with maximum offer price.

b) Pass Journal entries in the books of Shephard ltd.

OR

Q.4 B) From the following individual transactions pass necessary journal entries **(10)**

1) Ravindra ltd; having 50,000 equity shares of Rs. 10 each decides to convert the shares in to equity shares of Rs. 100 each.

2) Sachin ltd; having 20,000 equity shares of Rs. 100 each decided to subdivide the shares in to shares of Rs. 10 each

X51YBA786DX51YBA786DX51YBA786DX51YBA786D

3) The share capital of Rachin ltd; consists of 50,000 equity shares of Rs. 100 each fully paid up. For the purpose of reconstruction, it was decided to sub-divide shares of Rs. 100 each in to shares of Rs. 25 each. After that the members decide to surrender three out of four shares held for reconstruction of the company and the company decides to cancel 1/3rd of the surrendered shares.
4) The company has a balance of Creditors account is Rs. 5,00,000, The Claim of 75% of the creditors is settled by paying cash of Rs. 93,750.

Q.4 C) From the following, Prepare relevant notes to accounts. **(10)**

Particulars	Amount Rs.
Capital Reserve	6,00,000
Capital Redemption Reserve	12,00,000
Securities Premium	18,00,000
General Reserve	48,00,000
P&L account – Opening Balance	1,40,00,000
Profit for the period	1,50,00,000
Transfer to Reserve 10%	
Interim Dividend paid	30,00,000
Proposed Dividend:	
Preference Shares	35,00,000
Equity Shares	70,00,000
Transfer to Debenture Redemption reserve	30,00,000

Q.5 A) What is unethical behavior? Explain the effects of unethical behavior on financial reporting. (10)

Q.5 B) Explain the ethical issues for Accountants. (10)

OR

Q.5 C) Write Short Notes (Any four) (20)

a) Need for Internal Reconstruction
b) Shareholders Funds
c) Accounting for Dividend Received in Investment a/c
d) Capital reduction
e) Conditions for buyback
f) Ex interest and Cum Interest

****

X51YBA786DX51YBA786DX51YBA786DX51YBA786D

मराठी भाषांतर

N.B. १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात
३) उत्तरासाठीचे टाचण/ तळटीपा उत्तराचा भाग मानला जाईल
४) साध्या गणन यंत्राचा वापर करू शकता
५) इंग्रजी भाषेतील मूळ प्रश्न प्रमाण मानावेत

प्र. १ अ) खाली दिलेल्या स्तंभ अ) आणि स्तंभ ब) यांच्या योग्य जोड्या लावा (कोणतेही दहा) (१०)

स्तंभ अ	स्तंभ ब
१) भांडवली निधी	I. कोणतीही नवीन कंपनी स्थापन होत नाही
२) आयकर तरतूद	II. समभागांचे एकत्रीकरण
३) विक्री कमिशन	III. भांडवल कपात खात्याची नावे बाजू
४) अंतर्गत पुनर्रचना	IV. इतर खर्च
५) शेअर्सचे छोट्या परीमानातून मोठ्या परिमाणात रूपांतरण	V. बँकेची नावे खातेची बाजू
६) पुनर्बांधणी खर्चाचा भरणा	VI. चुकीच्या गोष्टींची माहिती देणारा
७) १०% पेक्षा कमी समभागाची पुनर्खरेदी	VII. अल्पकालीन तरतुदी
८) एस्क्रो खाते	VIII. संचालक मंडळाद्वारे अधिकृत.
९) गुंतवणुकीच्या विक्रीवरील नफा	IX. पुनर्खरेदी प्रक्रियेसाठी आवश्यक
१0) अधिग्रहणपूर्व लाभांश	X. गुंतवणुक खातेची नावे बाजू
११) धोकादर्शक	XI. निव्वळ नफ्याच्या २%
१२) व्यवसाईक सामाजिक जबाबदारी (सी एस आर)	XII. गुंतवणूक खात्याची जमा बाजू
	XIII. राखीव आणि अधिशेष

प्र.१ ब) खालील विधाने चूक की बरोबर ते सांगा (कोणतेही दहा) (१०)

१) आगाऊ प्राप्त झालेले उत्पन्न इतर चालू दायित्वांमध्ये नोंदवले जावे.
२) खाण हक्क ही अमुर्त मालमत्ता आहे.
३) आर्थिक खर्च म्हणजे कंपनीने घेतलेल्या कर्ज/कर्जावर केलेला खर्च.
४) कंपनीच्या आर्थिक स्थितीचे खरे आणि न्याय्य दृश्य प्रस्तुत करण्यासाठी अंतर्गत पुनर्बांधनीची आवश्यकता आहे.
५) भागभांडवलात बदल करणे ही अंतर्गत पुनर्रचना करण्याची एक पद्धत आहे.
६) भागधारकाने समभाग समर्पण केल्यावर, भागभांडवल खात्याला नावे केले जाते.
७) प्रति भाग उत्पन्न वाढवणे हे समभाग पुनर्खरेदीचे उद्दिष्ट आहे.
८) लाभांश समाणीकरण निधी हा विभाज्य नफ्याचा भाग आहे आणि तो समभाग पुनर्खरेदी साठी उपलब्ध आहे.
९) सामान्य भाग हे स्थिर उत्पन्न असणाऱ्या सेक्युरिटीज चे उदाहरण आहे.
१0) दीर्घकालीन गुंतवणुकीचे मुल्याकन हे प्रत्यक्ष मूल्य किंवा बाजार मूल्य यापैकी जे कमी असेल त्याने केले जाते.
११) नैतिक वर्तन हे फक्त कर्मचाऱ्यांशीच असले पाहिजे
१२) अनैतिक वर्तनामुळे कंपनीची प्रतिष्ठा वाढते.

X51YBA786DX51YBA786DX51YBA786DX51YBA786D

प्र.२ अ) दिनांक ३१ मार्च २०२४ अखेरची डुप्लेसिस ली. च्या खात्यांची माहिती आपणास खाली दिलेली आहे. **(२०)**

विशेष	नावे बाजू रु.	जमा बाजू रु.
इमारत	१८,00,000	
फर्निचर	१,८0,000	
मोटर वाहन	१,७२,५००	
गुंतवणूक (दीर्घकालीन)	१२,0७,५00	
खरेदी	२२,५0,000	
मालसाठा (१ एप्रिल २०२३)	१२,00,000	
ऋणको	८,४0,000	
इमारत बांधकाम आगाऊ रक्कम	३,९0,000	
रोख आणि बँक शिल्लक	५,१६,०००	
भाग भांडवल (प्रत्येकी रु. १०० चा एक)		३0,00,000
धनको		१0,५0,000
विक्री		५२,५0,000
नफा आणि तोटा खाते (१ एप्रिल २0२३)		६0,000
लाभांश मिळाला		३0,000
पगार आणि वेतन	६,६0,000	
संचालक भत्ता	२४,000	
वीज शुल्क	७५,000	
भाडे, दर आणि कर	३0,000	
लेखापरीक्षक शुल्क	४५,०००	
एकूण	**९३,९०,०००**	**९३,९०,०००**

इतर अधिकचा तपशील:

१) स्थिर मालमत्तेवर १०% प्रमाणे घसारा आकारणी करा.

२) दिनाक ३१/०३/२०२४ रोजीचा मालसाठा रु. १०,८०,००० चा आहे.

३) आग लागून रु. १,५०,००० च्या मालाचे नुकसान झाले पण विमा कंपनीने रु. १,२०,००० चा दावा मान्य केला.

४) आयकर तरतूद हि ४०% करा.

५) संचालकांनी @२0% लाभांश प्रस्तावित केला आहे.

आपणास डुप्लेसिस लि.चे दिनांक ३१/०३/२०२४ अखेरचा नफा तोटा खाते आणि ताळेबंद तयार करण्याची विनंती केली जाते.

किंवा

प्र.२ ब) श्री. पाँटिंग यांच्या पुस्तकात संजू लि. च्या प्रत्येकी १00रु.च्या १0% कर्जरोखाचे खालील व्यवहार आपणास दिलेले आहेत. **(२०)**

संजू लिमिटेड दरवर्षी ३० जुन आणि ३१ डिसेंबर ला व्याज देतो. १ एप्रिल २0२३ रोजी श्री. पाँटिंग यांचेकडे रु.१,४५,५०० च्या किमतीचे १,५00, १0% कर्जरोखे आहेत. श्री. पॉन्टिंग यांनी २0२३-२४ या आर्थिक वर्षात झालेल्या व्यवहारांचे खालील तपशील आपणास दिलेला आहे:

X51YBA786DX51YBA786DX51YBA786DX51YBA786D

तारीख	व्यवहार
०१/०५/२०२३	२,२५0 १0% कर्जरोखे रु. १0२ प्रमाणे सह- व्याज खरेदी केले..
०१/०६/२०२३	२,२५0, १0% कर्जरोखे रु. १0३ प्रमाणे सह- व्याज विकले.
०१/११/२०२३	३,३७५, १0% कर्जरोखे रु. ९९ प्रमाणे व्याज सोडून खरेदी केले.
०१/१२/२०२३	२,७00, १0% कर्जरोखे रु. १०० प्रमाणे व्याज सोडून विकले.
०१/०२/२०२४	१,१२५, १0% कर्जरोखे रु. १0१ प्रमाणे व्याज सोडून खरेदी केले.
०१/०३/२०२४	२,८५0, १0% कर्जरोखे रु. १0२ प्रमाणे सह- व्याज विकले.

तुम्हाला ३१ मार्च २०२४ रोजी संपलेल्या वर्षासाठी मिस्टर पॉन्टिंगच्या पुस्तकांमध्ये १0% कर्जरोखे गुंतवणूक खाते तयार करणे आवश्यक आहे.

प्र. ३ अ) रुतुराज लिमिटेडचा ३१ मार्च २0२४ रोजी चा ताळेबंद खालीलप्रमाणे आहे;. (२०)

तपशिल	टीप क्र.	रक्कम रु.
I. देणी व जबाबदाऱ्या:		
१) भागदारकांचा निधी		
अ) भाग भांडवल (प्रत्येकी रु १00 चे ४0,000 समभाग शेअर्स)		४0,00,000
ब) राखीव आणि अधिशेष:		
i) भांडवली निधी		५0,000
ii) नफा आणि तोटा खाते (मागील नावे शिल्लक)		(३९,६0,000)
२) गैर-चालू दायित्वे:		
अ) दीर्घकालीन कर्ज:		
i) १२% कर्जरोखे		१0,00,000
ii) बँक कर्ज		१,१0,000
३) चालू दायित्वे:		
अ) व्यापार देयके (व्यापार कर्जदार)		६,00,000
ब) इतर चालू दायित्वे (कर्जरोखाचे थकीत व्याज)		२,४0,000
एकूण		**२0,४0,000**
II. मालमत्ता:		
१) चालू नसलेली मालमत्ता:		
अ) मालमत्ता, सयंत्र आणि उपकरणे		
i) मूर्त मालमत्ता		
जमीन आणि इमारत		
सयंत्र आणि यंत्रसामग्री		३,00,000
फर्निचर		६,00,000
ii) अमूर्त मालमत्ता		१,६०,०००
नावलौकिक		
iii) इतर गैर-चालू मालमत्ता:		१,००,०००
कर्जरोख्यावरील सूट		४0,000

X51YBA786DX51YBA786DX51YBA786DX51YBA786D

२) चालू मालमत्ता:		
अ) मालसाठा		७,00,000
ब) व्यापारी येणी (व्यापार कर्जदार)		१,२0,000
क) रोख आणि रोख समतुल्य (बँकेत रोख)		२0,000
एकूण		**२0,४0,000**

अंतर्गत पुनर्बांधणीची खालील योजना अंमलात आणली आहे:

i) सामान्य भाग रु. ५ पर्यंत कमी करून त्यानंतर ते रु. १० च्या २०,००० समभागांमध्ये एकत्रित केले गेले.

ii) कर्जरोखे धारकांनी थकीत व्याज सोडून देण्याची सहमती दर्शवली पण त्यांची भरपाई म्हणून १२% चे कर्जरोखे १४% मध्ये रूपांतरित केले गेले.

iii) धनकोना त्यांच्या देणे रकमेच्या पूर्ण रकमेच्या ५०% रोख स्वरूपात त्यांच्या पूर्ण दाव्यासाठी किंवा रु. १० च्या समभागात त्यांचे देणे रूपांतरित करण्याचा पर्याय देण्यात आला. रु. ४,००,००० च्या धनकोंनी समभागात रूपांतरित करण्याचा पर्याय स्वीकारला आणि राहिलेल्या लोकांनी रोख स्वरूपात ५०% रक्कम घेण्याचा पर्याय स्वीकारला.

iv) ज्या धनकोंनी रोख रकमेचा पर्याय निवडला आहे त्यांचे देणे देण्यासाठी, बँक कर्जाची परतफेड करण्यासाठी आणि खेळते भांडवल वाढविण्यासाठी, कंपनीने रु. १० चे १,००,००० सामान्य भाग दर्शनी मुल्याला विक्रीस काढले. संपूर्ण रक्कम अर्जासोबत देय आहे. सर्व भाग पूर्णपणे विकले गेले.

v) जमीन आणि इमारतीचे पुनर्मूल्यांकन रु. ४,५0,000 केले तर सयंत्र आणि यंत्रसामग्री रु. ४,२0,000 पर्यंत कमी केली गेली. संशयित कर्जासाठी रु. १0,000 ची तरतूद करायची आहे.

तुम्हाला रोजनीशीतील नोंद पास करणे आणि पुनर्बांधणी केल्यानंतर ताळेबंद तयार करणे आवश्यक आहे.

किंवा

प्र.३ ब) श्री. मॅकमिलन यांनी बोल्ट लिमिटेडचे प्रत्येकी १00 रु.च्या समभागांचे खालील व्यवहार केले आहेत. **(१०)**

तारीख	शेअर्सची संख्या	व्यवहार
०१/०४/२०२३	१,000	मूल्य रु. २,३0,000 (सुरुवातीची शिलकी)
०१/०६/२०२३	५००	खरेदी @ रु. २२0 प्रति शेअर
०१/१०/२०२३	१,000	बक्षीस भाग मिळाले
०१/०१/२०२४	७००	विक्री @ रु. २४0 प्रति शेअर

३१ ऑगस्ट २०२३ रोजी, कंपनीने दिनांक ३१ मार्च २०२३ अखेर संपलेल्या आर्थिक वर्षासाठी वर्षासाठी रु. ३० प्रति भाग याप्रमाणे लाभांश जाहीर केला.

आपणास मॅकमिलन यांचे पुस्तकात ३१ मार्च २०२४ अखेरचे गुंतवणूक खाते तयार करण्याची विनंती करणेत येते.

प्र.३ क) पोलार्डची ३१ मार्च २०२४ रोजी सारांशित ताळेबंद खालीलप्रमाणे आहे; (१0)

दायित्वे	रक्कम रु.	मालमत्ता	रक्कम रु.
प्रत्येकी रु. १0 चे ८0,000 समभाग पूर्ण देय	८,00,000	इमारत	३२,00,000
सामान्य राखीव निधी	१८,00,000	यंत्रसामग्री	२१,00,000
भांडवल राखीव निधी	४,00,000	व्यापारी येणी	३,00,000
कर्जरोखे परतावा निधी	२,00,000	बँक शिल्लक जमा	१0,00,000
१0% कर्जरोखा	४0,00,000	रोख रक्कम	८,00,000

X51YBA786DX51YBA786DX51YBA786DX51YBA786D

धनको	२,00,000		
	७४,००,०००		७४,००,०००

सर्व कायदेशीर बाबींची पूर्तता करून कंपनीने २०,००० सामान्य भाग रु. ४० प्रति भाग या प्रस्ताव किमतीस पुनर्खरेदी करण्याचे ठरविले आहे.

आपणास विनंती करणेत येते कि, २०,००० सामान्य भाग पुनर्खरेदी केल्याची रोजकीर्द तयार करा. आणि निधी व अधिशेष ची टिप्पणी तयार करा.

(टीप. कायदेशीर बाबी लक्षात घेऊन जास्तीत जास्त पुनर्खरेदी भागांची परिगणना करण्याची गरज नाही)

प्र.४ अ) श्री. शेफर्ड लिमिटेड यांची दिनांक ३१ मार्च २०२४ रोजीचा ताळेबंद खाली दिला आहे. **(२०)**

देणी व जबाबदाऱ्या	रक्कम रु.	मालमत्ता	रक्कम रु.
सामान्य भाग (रु. १० चा एक)	३७,५०,०००	स्थिर मालमत्ता	४५,००,०००
राखीव निधी	२६,२५,०००	गुंतवणूक	३७,५०,०००
समभाग अधिमुल्य	१,२५,०००	बँक खाते	२२,५०,०००
नफा तोटा खाते	१०,००,०००	इतर वर्तमान मालमत्ता	३७,५०,०००
१०% कर्जरोखे	३०,००,०००		
बँक कर्ज	७,५०,०००		
धनको	३०,००,०००		
	१,४२,५०,०००		१,४२,५०,०००

कंपनीने समभाग पुनर्खरेदी करण्याचे ठरविले आहे. आणि त्यासाठी खालील प्रमाणे पावले उचलली:

i) २२,५००, १२% अग्रहक्क भाग रु. १० चा एक, ५% अधिमुल्याने विकले.

ii) १५००, १०% चे कर्जरोखे रु. १०० ला एक प्रमाणे विकले.

iii) ५०% गुंतवणूक २०% च्या नफ्याने विकली.

आपणास विनंती करणेत येते कि:

अ) कंपनी जास्तीत जास्त किती समभाग आणि जास्तीत जास्त किती प्रस्ताव किमतीला पुनरखरेदी करू शकते त्याची परिगणना करा.

ब) शेफर्ड लिमिटेड ची कीर्द नोंद करा

किंवा

प्र. ४ ब) खालील व्यवहारांची रोजकीर्द तयार करा. (१०)

१) रवींद्र लिमिटेड; कडे रु.१0 चे ५0,000 चे सामान्य भाग आहेत त्याचे रूपांतर रु. १०० एक असे करण्यात आले.

२) सचिन लि; कडे प्रत्येकी रु.१०० चे, २0,000 सामान्य भाग आहेत त्याचे प्रत्येकी रु. १० च्या समभागांमध्ये उपविभाजन करण्याचे ठरविले.

३) राचीन ली. च्या भाग भांडवलात रु. १०० चा एक असे ५०,००० समभाग आहेत. अंतर्गत पुर्नबांधणीसाठी कंपनीने हे भाग रु. २५ च्या समभागात उपविभाजित करण्याचे ठरवले. यानंतर सभासदांनी चारपैकी तीन भाग हे कंपनीला समर्पित करण्याचे ठरवले. कंपनीने संपर्ण केलेल्या समभागांपैकी १/३ समभाग रद्द कर्णयचे ठरवले.

X51YBA786DX51YBA786DX51YBA786DX51YBA786D

४) कंपनीकडे धनकोची शिल्लक रु. ५,००,००० आहे. यापैकी ७५% धनकोना रु. ९३,७५० रोख देऊन त्यांचे संपूर्ण देणे चुकते केले.

प्र.४ क) खालील माहितीच्या आधारे, खात्याची टिप्पणी तयार करा **(१०)**

विशेष	रक्कम रु.
भांडवली निधी	६,00,000
भांडवल विमोचन निधी	१२,00,000
समभाग अधिमुल्य	१८,00,000
सामान्य राखीव निधी	४८,00,000
नफा आणि तोटा खाते – (प्रारंभिक शिल्लक)	१,४0,00,000
चालू नफा	१,५0,00,000
१0% राखीव निधी मध्ये हस्तांतरित करा	
अंतरिम लाभांश दिला	३0,00,000
प्रस्तावित लाभांश:	
अग्रहक्क भाग	३५,00,000
सामान्य भाग	७0,00,000
कर्जरोखे विमोचन निधी साठी वर्ग करा	३0,00,000

प्र.५ अ)अनैतिक वर्तन म्हणजे काय? आर्थिक अहवालावर अनैतिक वर्तनाचे परिणाम स्पष्ट करा. (१०)

प्र.५ ब)लेखापालांसाठी नैतिक समस्या समजावून सांगा. (१०)

किंवा

प्र.५ क) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) (२०)

अ) अंतर्गत पुनर्बांधणीची गरज

ब) भागधारकांचा निधी

क) गुंतवणुकीवर मिळालेल्या लाभांशाची गुंतवणूक खात्यामध्ये नोंद

ड) भांडवल कपात

इ) भाग पुनखरेदीच्या अटी

फ) व्याजासह आणि व्याज सोडून

****

X51YBA786DX51YBA786DX51YBA786DX51YBA786D